

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

**Právní úprava mezinárodního rozhodčího řízení
v České republice a republice Argentina**

Diplomová práce

Sylvie Milerová

Vedoucí diplomové práce:

prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Praha, březen 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 13. března 2012

.....
Sylvie Milerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda upřímně poděkovala paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., za vedení a cenné rady a připomínky při zpracování této práce.

Zároveň děkuji svým rodičům za veškerou podporu a porozumění, které mi během studia projevili.

Obsah

1	Úvod	4
2	O rozhodčím řízení obecně	5
2.1	Teoretické koncepce rozhodčího řízení	6
2.1.1	Smluvní teorie	6
2.1.2	Jurisdikční teorie	6
2.1.3	Smíšená teorie	7
2.1.4	Autonomní teorie	7
2.2	Vlastnosti rozhodčího řízení	7
2.2.1	Výhody rozhodčího řízení	7
2.2.2	Nevýhody rozhodčího řízení	8
3	Česká právní úprava	9
3.1	Právní prameny	10
3.2	Mezinárodní prvek	11
3.2.1	Rozhodné právo ve vztazích s mezinárodním prvkem	12
3.3	Rozhodčí smlouva	12
3.3.1	Formální požadavky na rozhodčí smlouvu	13
3.4	Formy rozhodčího řízení	14
3.4.1	Institucionální rozhodčí řízení	15
3.4.2	Rozhodčí řízení ad hoc	16
3.5	Arbitrabilita	18
3.6	Rozhodci	20
3.6.1	Určení a jmenování rozhodců	21
3.6.2	Postavení rozhodce a jeho odpovědnost	22
3.6.3	Námitka nepřislušnosti	23
3.7	Řízení	24
3.7.1	Místo rozhodčího řízení	25
3.7.2	Organizace rozhodčího řízení	25
3.7.3	Dokazování	26
3.8	Rozhodnutí	27
3.8.1	Rozhodčí nález	27
3.8.2	Usnesení	30
3.9	Uznání a výkon rozhodčího nálezu	30
4	Argentinská právní úprava	33
4.1	Právní prameny	34

4.2	Mezinárodní prvek	35
4.2.1	Rozhodné právo ve vztazích s mezinárodním prvkem	36
4.3	Rozhodčí smlouva	37
4.4	Formy rozhodčího řízení	38
4.4.1	Rozhodčí řízení institucionální a ad hoc	38
4.4.2	Rozhodčí řízení fakultativní a obligatorní	39
4.4.3	Rozhodčí řízení po právu a <i>amiable compositeur</i>	40
4.5	Arbitrabilita	41
4.6	Rozhodci	42
4.6.1	Určení a jmenování rozhodců	43
4.6.2	Postavení rozhodce a jeho odpovědnost	43
4.6.3	Odvolání rozhodce	44
4.7	Řízení	45
4.7.1	Místo řízení	46
4.7.2	Dokazování	46
4.8	Rozhodčí nález	47
4.8.1	Přezkoumání a zrušení rozhodčího nálezu	47
4.9	Uznání a výkon rozhodčího nálezu	49
5	Mezinárodní úprava	52
5.1	Stálé rozhodčí soudy	52
5.2	Právní úprava v rámci MERCOSURu	52
5.2.1	Řešení sporů mezi členskými státy MERCOSURu	53
5.2.2	Řešení sporů mezi členským státem MERCOSURu a osobou soukromého práva	55
5.2.3	Vzájemná ochrana investic v rámci MERCOSURu	56
5.2.4	Ochrana zahraničních investic v zemích MERCOSURu	56
5.2.5	Spolupráce v oblasti procesního práva	57
6	Investice ze zahraničí	58
6.1	Bilaterální dohody o ochraně investic	58
6.1.1	Česká republika	60
6.1.2	Argentina	61
6.2	Investiční spory	62
6.2.1	Česká republika	64
6.2.2	Argentina	64
7	Závěr	68

8	Seznam použitých zkratek	71
9	Seznam použité literatury a pramenů	73
10	Abstrakt	78
11	Abstract	80
12	Klíčová slova – Keywords	82

1 Úvod

Téma své diplomové práce jsem si zvolila, neboť jde o pro mě jednu z nejpřitažlivějších oblastí práva. Můj zájem začal během výuky na Právnické fakultě a postupně narůstal. Během praxe v advokátní kanceláři jsem měla možnost pracovat s množstvím různých dohod a smluv, které měly jedno společné – pozornost, která byla věnována jejich rozhodčím doložkám, na kterých, ač jsou rozsahem většinou velmi krátké, toho mnoho záleží. Vloni na jaře jsem pak měla možnost zúčastnit se v Buenos Aires akce *Jornadas Franco Sudamericanas de Derecho Comparado – Contratos y Arbitraje en la Era Global*¹, která byla další pohnutkou ke zvolení tohoto tématu.

Ačkoli Českou republiku a Argentinu dělí tisíce kilometrů, domnívám se, že jde o relevantní a aktuální téma. Obchodní vztahy mezi oběma zeměmi mají dlouhou tradici, kdy v minulosti tehdejší Československo do země vyváželo např. cementářenské komplexy. Jižní Amerika jako celek je v současnosti na vzestupu a Argentina navíc ještě může těžit ze svého sousedství s novodobou ekonomikou velmocí, Brazílií. I přestože je aktuální argentinská ekonomická politika zaměřena spíše proti dovozu zboží z jiných zemí, lze z české strany pozorovat zvýšený zájem o tamější trh, zmíním např. loňskou návštěvu prezidenta Václava Klause v Buenos Aires nebo skutečnost, že v únoru 2012 byla Argentina v návrhu Exportní strategie České republiky pro období 2012 – 2020² zařazena mezi tzv. „zájmové země“.

Z obecného hlediska lze říci, že i když globalizace je jevem, který trvá několik století, nikdy předtím nebyly ekonomické, kulturní a sociální vztahy mezi mnohdy vzdálenými zeměmi tak silné, což významně přispělo k silnému rozvoji mezinárodního práva soukromého.

V této práci si kladu za cíl srovnat českou a argentinskou úpravu rozhodčího řízení s přihlédnutím k dějinnému a společenskému kontextu včetně mezinárodních a regionálních právních pramenů a tendencí. Na závěr bych chtěla vyložit záměry *de lege ferenda* a tedy možné směřování právní úpravy v budoucnosti a vyvodit vlastní doporučení.

¹ Vlastní překlad: Francouzsko-jihoamerické dny právní komparatistiky - Smlouvy a rozhodčí řízení v globalní éře.

² Dostupná z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument101785.html>.

2 O rozhodčím řízení obecně

Rozhodčí řízení je jev, který se na celém světě vyvíjel přirozeně spolu s člověkem a vývojem jeho vztahů. Vhodně ho charakterizoval Fouchard jako „*zcela zjevně elementární metodu řešení sporů, neboť spočívá v jejich předložení obyčejným jednotlivcům, jejichž jedinou kvalifikací je, že si je strany vybraly*“.³ Rozhodčí řízení bylo známo již za Starého Říma, zmínku najdeme např. v Zákoně dvanácti desek. Ovšem toto je spíše výjimkou, obecně státům trvalo dlouho, než začaly rozhodčí řízení legislativně upravovat, a to alespoň na národní úrovni.

S rozvojem technologií a prohlubováním globalizace narostl významně počet přeshraničních, nejen obchodních, styků a vznikla tak potřeba upravit rozhodčí řízení i na mezinárodní úrovni⁴.

Rozhodčí řízení v evropském pojetí⁵ je jedním ze způsobů řešení sporů vedle alternativních způsobů řešení sporů (ADR) a řízení před obecnými soudy. Mezi ADR řadíme např. mediaci, konciliaci⁶, expertizu, mini-trial nebo last-offer arbitration a další.⁷ Rozdílů mezi metodami ADR a rozhodčím řízením je více, tou hlavní je rozdíl ve výsledku řízení – zatímco cílem rozhodčího řízení je vykonatelný rozhodčí nález, cílem ADR je obvykle dosažení dobrovolné dohody představující pro obě strany vhodné řešení problému, který mezi nimi vznikl. Dále pro zahájení rozhodčího řízení je charakteristická existence sporu, zatímco pro ADR postačí názorový rozpor, nebo skutečnost, že právní řád sudiště je pro ADR většinou nezajímavý atd.⁸

Rozhodčí řízení je tedy metodou, která umožňuje stranám vyjmout svůj spor z pravomoci obecného soudnictví a svěřit ho jednomu nebo více rozhodcům, v podobě (zahraniční) stálé rozhodčí instituce nebo tribunálu ad hoc, podle pravidel této instituce nebo jiných jimi zvolených pravidel, jejímž výsledkem je vykonatelný

³ Vlastní překlad z překladu do anglického jazyka (Arbitration has been described as „an apparently rudimentary method of settling disputes, since it consists of submitting them to ordinary individuals, whose only qualification is that of being chosen by the parties.“) In: BLACKABY Nigel; PARTASIDES Constantine a kol. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vyd. Oxfords: Oxford University Press, 2009. 727 stran, str. 4.

⁴ O jednotlivých mezinárodních úmluvách více viz kapitoly Právní prameny.

⁵ Oproti americkému pojetí, kdy rozhodčí řízení je jedním z druhů ADR.

⁶ Mediace a konciliace jsou podobné instituty, konciliátor si vyslechne obě strany a navrhne jim řešení, mediátor se typicky naopak snaží strany přivést k tomu, aby samy přišly s řešením.

⁷ MOSES, Margaret L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2008. 340 stran, str. 13-15.

⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 388 stran, str. 21.

rozhodčí nález. Rozehnalová pak mezinárodní rozhodčí řízení charakterizuje jako soukromoprávní transnacionální systém řešení sporů.⁹

2.1 Teoretické konceptce rozhodčího řízení

Vystihnout povahu (mezinárodního) rozhodčího řízení není jednoduchý úkol a postupně se vyvinuly čtyři hlavní teorie: smluvní, jurisdikční, smíšená a autonomní. Tyto teorie odpovídají na otázku role státu a jeho suverenity ve vztahu k mezinárodnímu rozhodčímu řízení. Přitom tato problematika není jen teorií, ale má výrazný dopad i na praxi např. při výkladu sporných ustanovení a je výchozím bodem pro pochopení celého institutu rozhodčího řízení.¹⁰

2.1.1 Smluvní teorie

Tato konceptce zdůrazňuje roli vůle stran. Národní rozhodčí právo pouze vyplňuje mezery v rozhodčí smlouvě popř. upravuje některé otázky jako je uplatnění veřejného pořádku či arbitrabilita sporu.¹¹ Růžička dále rozlišuje dvě její podoby – klasickou a moderní. Zatímco v klasickém pojetí teorie je kromě rozhodčí smlouvy za smlouvu považován i rozhodčí nález podepsovaný rozhodci jako zástupci stran, v pojetí moderním je rozhodčí smlouva považována za smlouvu sui generis řídicí se vlastními pravidly a rozhodčí nález není smlouvou.¹²

2.1.2 Jurisdikční teorie

Dle této teorie je rozhodce dočasným veřejným funkcionářem, který při rozhodování sporu vystupuje jako soudce a jako takový vydává rozhodnutí, která jsou pro strany závazná. Výkon funkce rozhodce je tedy považován za výkon veřejné funkce a mezinárodní rozhodčí řízení odvozuje svou zákonnost a účinnost od určitého národního právního systému.¹³ Je zde tedy zdůrazněna role státu jako dohlázele nad spravedlivým procesem a zákona.

⁹ ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, s. 52.

¹⁰ Více k této problematice také v kapitole Postavení rozhodce a jeho odpovědnost.

¹¹ ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, s. 55.

¹² RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a agrární komoře ČR*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 254 stran, str. 22.

¹³ RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1997. 168 stran, str. 15.

2.1.3 Smíšená teorie

V této teorii se prolínají prvky teorie smluvní a jurisdikční. Strany smluvně stanoví pravomoc rozhodce, ale jakmile je rozhodce jmenován, vystupuje jako soudce a vydává pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí.¹⁴

2.1.4 Autonomní teorie

Tato spíše marginální teorie považuje mezinárodní rozhodčí řízení za svébytný institut, jemuž národní právo pouze pomáhá v plnění jeho funkcí.¹⁵

2.2 Vlastnosti rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení poskytuje smluvním stranám poměrně velkou míru autonomie, v tom smyslu, že mají do velké míry možnost modifikovat jeho podobu zvolením rozhodce, postupu atd. V tomto spatřuji jeho obrovskou výhodu, ale je třeba mít na paměti, že se také jedná o příslovečný dvojsečný meč – strany by měly s tímto oprávněním nakládat nanejvýš rozvážně a opatrně, aby se z výhody nestala nevýhoda.

2.2.1 Výhody rozhodčího řízení

Mezinárodní rozhodčí řízení má celou řadu výhod. Zahraniční autoři¹⁶ shodně uvádějí, že dva hlavní důvody, proč si strany zvolí mezinárodní rozhodčí řízení jsou neutralita fóra a výkon rozhodčího nálezu.¹⁷ Ve smlouvě s mezinárodním prvkem jsou strany sporu většinou z různých zemí, tudíž národní soud jedné strany je pro druhou stranu soudem cizím a s tím jsou pro tuto stranu cizí i jeho pravidla a řád atd. Naproti tomu v případě, že se strany rozhodnou řešit svůj spor v rámci rozhodčího řízení, bude spor rozhodnut neutrálním fórem, jehož členy – rozhodce, vybírají samy strany. Tito rozhodci jsou zároveň soukromými osobami, a proto je u nich menší předpoklad, že budou brát v potaz otázky veřejného zájmu nebo politiky. Co se týká výkonu rozhodčího nálezu, je tento díky mezinárodním úmluvám jako je Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (dále Newyorská úmluva), která zaručuje uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů ve státech, které ji přijaly (v současnosti 146 států)¹⁸. Její regionální obdobou v rámci MERCOSURu je Protokol z Las Leñas¹⁹.

¹⁴ RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 12, str. 23.

¹⁵ ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 57.

¹⁶ MOSES M. L.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 3-4 nebo BLACKABY N. a PARTASIDES C.: dílo citováno v pozn. č. 3, str. 31-33.

¹⁷ Moses tento poznatek označuje za empiricky dokázaný výzkumem a odkazuje na dílo *A Survey on Arbitration and Settlement in International Business Disputes* od Christiana Bühring-Uhleho.

¹⁸ Informace pochází z WWW: <http://www.newyorkconvention.org/new-york-convention-countries>.

Další výhodou je bezesporu menší formalita a tudíž větší flexibilita rozhodčího řízení – za předpokladu, že je zachována zásada rovnosti stran si mohou strany v rozhodčí smlouvě sjednat, jak bude rozhodčí řízení postupovat, jeho jazyk nebo stanovit požadavky na rozhodce (např. odbornost, věk atd.).

Rozhodčí řízení je oproti soudnímu neveřejné, tudíž skutečnosti, které jsou pro stranu řízení nelichotivé a jsou během řízení probírány, se nedostanou na veřejnost. Obvykle navíc bývá jednoinstanční, vydáním rozhodčího nálezu tedy končí. I to je jedním z důvodů, proč je rozhodčí řízení kratší, navíc strany mají možnost dobu jeho trvání v rámci rozhodčí smlouvy omezit.

2.2.2 Nevýhody rozhodčího řízení

Zatímco domácí autoři²⁰, byť s výhradami, řadí mezi jednu z výhod mezinárodního rozhodčího řízení nižší finanční náklady oproti soudnímu řízení, zahraniční autoři²¹ finanční stránku mezinárodního rozhodčího řízení řadí spíše mezi nevýhody a konstatují, že nižší finanční náklady na rozhodčí řízení jsou minulostí, ovšem i dnes jeho výhody celkově převažují.

Dalšími nevýhodami mohou být: absence donucovací pravomoci rozhodců, nemožnost nařízení společného projednání souvisejících sporů, protichůdné rozhodčí nálezy (v mezinárodním rozhodčím řízení neexistuje systém závazných precedentů) nebo postupné sblížení se charakteru rozhodčího a soudního řízení.²² Osobně jsem se setkala i s názorem, že rozhodčí doložky jsou v dnešní době nadužívány, neboť při případném sporu představují pro advokátní kanceláře vypracovávající hlavní smlouvu další zdroj příjmů.

¹⁹ Více v kapitole Právní úprava v rámci MERCOSURu.

²⁰ RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 13, strana 17 nebo ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 59.

²¹ MOSES, M.L.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 4 nebo BLACKABY, N. a PARTASIDES, C.: dílo citováno v pozn. č. 3, str. 35.

²² BLACKABY, N. a PARTASIDES, C.: dílo citováno v pozn. č. 3, str. 34-41.

3 Česká právní úprava

Rozhodčí řízení má na území dnešní České republiky dlouholetou tradici sahající až do středověku. V 19. století byl přijat zákon č. 113/1895, Civilní řád soudní, který umožňoval uzavření rozhodčí smlouvy ve věcech, které jsou způsobilé být předmětem smíru, a který převzala po svém vzniku i Československá republika.²³

Během první republiky byla úprava rozhodčího řízení značně roztráštěná, ČSR ovšem byla aktivní i na mezinárodním poli, když ve 20. letech minulého století přijala Ženevský protokol a úmluvu (viz níže).

V roce 1950 byl přijat zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech (občanský soudní řád), který sice obsahoval úpravu rozhodčího řízení, ale výrazně omezil možnost uzavřít rozhodčí smlouvu na případy, kdy jednou ze stran byla československá právnická osoba. Různé zákony (např. zákon č. 225/1947 Sb., o myslivosti) pak stanovily obligatorní působnost rozhodčích soudů. Tato řízení se řídila ustanoveními občanského soudního řádu jen částečně, neboť řízení před nimi bylo upraveno ve zvláštních zákonech, zpravidla těch, které jejich příslušnost nařizovaly.²⁴

V roce 1963 byl přijat nový občanský soudní řád, jenž již úpravu rozhodčího řízení neobsahoval – ta byla vyňata do samostatného předpisu, zákona č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, jenž omezoval možnost uzavřít rozhodčí smlouvu na spory o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku.

V návaznosti na zapojení Československa do systému Rady vzájemné hospodářské pomoci vzniknul, stejně jako v jiných členských zemích, při československé obchodní komoře Rozhodčí soud, jehož úkolem bylo řešení sporů vznikajících z hospodářské spolupráce. V následujících letech byly v rámci RVHP uzavírány různé bilaterální dohody nebo všeobecné podmínky. Vyvrcholením bylo přijetí Úmluvy o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědecké spolupráce v rozhodčím řízení v Moskvě v roce 1972.²⁵

²³ RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 12, str. 19.

²⁴ SCHELLE Karel, SCHELLEOVÁ Ilona. *Vývoj organizace soudnictví v letech 1945-1989*. In *Vývoj práva v Československu v letech 1945 – 1989*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2004. 914 stran, str. 371.

²⁵ SCHELLE, K. a SCHELLEOVÁ, I.: dílo citováno v pozn. č. 24, str. 373.

Podle důvodové zprávy zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, který byl inspirován Vzorovým zákonem UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži (dále Vzorový zákon), byl jedním z důvodů potřeby nové právní úpravy institutu rozhodčího řízení záměr, aby rozhodčí řízení bylo využitelné i v rámci vnitrostátních sporů.

3.1 Právní prameny

Právní úprava rozhodčího řízení v České republice pramení jak z vnitrostátních právních norem, tak, jak stanoví čl. 10 Ústavy, z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament, a jimiž je Česká republika vázána. Těmito smlouvami jsou buď smlouvy multilaterální nebo v omezeném množství bilaterální.

Základním vnitrostátním pramenem úpravy rozhodčího řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (dále ZRR), který ve svém § 30 odkazuje na zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále OSŘ). Mezi další relevantní prameny patří např. zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále ZMPS), zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále ObchZ) nebo zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále ObčZ) a další.

Z pramenů evropského práva je relevantní Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. Nařízení Brusel I)²⁶, Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (dále Římská úmluva) a Nařízení Evropského parlamentu

²⁶ Ačkoli je rozhodčí řízení z věcné působnosti Bruselu I. vyloučeno v jeho čl. 1 odst. 2 i vzhledem k Newyorské Úmluvě, podle Bělohávků (BĚLOHLÁVEK, A.J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 2850 stran, str. 387.): „Právní vztah nespadá mimo rozsah působnosti nařízení č. 44/2001 jenom proto, že strany uzavřely dohodu o rozhodčím řízení. Naopak se nařízení použije, pokud se vztahuje na předmět věci...“. Nejasnosti vznikaly především v případech tzv. pomocných zásahů soudu do rozhodčího řízení, Soudní dvůr EU se jimi zabýval např. v případech *Marc Rich & Co. AG v. Società Italiana Impianti PA* a *Van Uden Maritime BV v. Kommanditgesellschaft im Firma Deco-Line and Others*. V poslední době pak bylo velmi diskutované rozhodnutí ve věci *Allianz SpA and Generali Assicurazioni SpA v. West Tankers Inc.*, kde Soudní dvůr EU konstatoval neslučitelnost anti-suit injunccion s Nařízením Brusel I., které Bělohávek charakterizoval jako „pokus o opanování rozhodčího řízení jeho začleněním do rozsahu komunitárního práva v podstatně větším rozsahu než tomu bylo doposud.“ (BĚLOHLÁVEK A., *Rozhodnutí ESD ve věci West Tankers a jeho (poněkud) skryté souvislosti v kontextu aktuálního vývoje evropského civilního procesu, aneb frontální útok komunitárních struktur na rozhodčí řízení a New Yorkskou úmluvu*. In *Dny práva – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. vydání. Brno. Masarykova Univerzita, 2009. str. 2).

a Rady (ES) č.593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (dále Řím I.)²⁷.

Z multilaterálních smluv je Česká republika stranou Ženevského protokolu o doložkách a rozsudím z roku 1923 (č. 191/1931 Sb.), Ženevské úmluvy o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927 (č. 192/1931 Sb.), Newyorské úmluvy o uznání a výkonu rozhodčích nálezů z roku 1958 (vyhláška č. 74/1959 Sb.), Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži (vyhláška č. 176/ 1964 Sb.) a konečně Washingtonské úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (vyhláška č. 420/1992 Sb., dále Washingtonská úmluva).

Méně významné, bilaterální smlouvy o právní pomoci, jež v některých případech řeší i otázku uznání a výkonu zahraničních rozhodčích nálezů, byly uzavírány za dob Československa. Patří sem mj. smlouvy s Mongolskem, Švýcarskem, Vietnamem nebo Chorvatskem.²⁸

Mezi prameny právní úpravy rozhodčího řízení lze zařadit také Pravidla UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení ad hoc (dále Pravidla UNCITRAL), řády stálých rozhodčích soudů a Vzorový zákon, který plní úlohu zdroje inspirace pro národní zákonodárce.²⁹

3.2 Mezinárodní prvek

Přítomnost mezinárodního prvku určuje, že se jedná o rozhodčí řízení mezinárodní, a nikoli domácí, což je důležité nejen pro volbu právních předpisů, jimiž se bude řízení řídit, ale i pro následné uznání a výkon rozhodčího nálezu tj. zda se (ne)bude řídit Newyorskou úmluvou.

V českém právu není pojem „mezinárodní prvek“ výslovně vymezen. Ve Vzorovém zákoně najdeme vymezení pojmu „mezinárodní rozhodčí řízení“ v čl. 1 odst. 3. Rozehnalová poskytuje poměrně široké obecné vymezení – mezinárodní prvek může spočívat v účastnících řízení (rozdílná státní příslušnost, domicil, pobyt, sídlo či místo zřízení), subjektech právního vztahu, který je předmětem právního sporu tj. stranách smlouvy, předmětu posuzovaného právního vztahu (např. plnění

²⁷ O Římské úmluvě a nařízení Řím I. více níže viz kapitola Rozhodné právo ve vztazích s mezinárodním prvkem.

²⁸ ROZEHNALOVÁ N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 87.

²⁹ ROZEHNALOVÁ N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 90 – 92.

smlouvy v zahraničí atd.) nebo v jiných skutečnostech objektivně prokazujících vztah i k jinému právnímu řádu.³⁰

3.2.1 Rozhodné právo ve vztazích s mezinárodním prvkem

Rozhodné právo ve vztazích s mezinárodním prvkem (hmotné) se v první řadě řídí ustanoveními tzv. přímých norem (např. Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží). Smluvní strany mají samozřejmě v souladu s § 37 odst. 1 ZRŘ právo si zvolit právo, kterým se bude řídit jejich spor. V případě, že tak neučiní, podle § 37 odst. 2 užití rozhodci právo státu určené podle tuzemských kolizně právních předpisů (ZMPS, nařízení Řím I.³¹). Strany mohou rovněž rozhodce pověřit, aby spor posoudili a rozhodli podle zásad spravedlnosti, tj. *ex aequo et bono*.³²

3.3 Rozhodčí smlouva

Uzavřením rozhodčí smlouvy dávají strany najevo svou vůli vyjmout svůj spor z působnosti obecného soudnictví a svěřit jej rozhodcům. Smluvní strany musí mít způsobilost rozhodčí smlouvu uzavřít, tj. způsobilost k právním úkonům dle ObčZ, který stanoví způsobilost fyzických a právnických osob v § 7 a násl., resp. § 18 a násl.

Rozhodčí smlouva může mít dle § 2 odst. 3 ZRŘ dvě podoby. Buď se jedná o smlouvu o rozhodci, která je uzavírána v případě jednotlivého již vzniklého sporu nebo o rozhodčí doložku, která je uzavírána ohledně všech sporů, které by v budoucnosti mohly z určitého právního vztahu, nebo vymezeného okruhu právních vztahů, vzniknout. Rozhodčí doložka může být částí hlavní smlouvy, ale taktéž může být sjednána samostatně a podle § 3 odst. 2 ZRŘ ji lze přijmout i v případě, že tvoří součást podmínek (např. obchodních podmínek jedné ze stran), jimiž se řídí hlavní smlouva.

Novela ZRŘ obsahuje odlišnou úpravu týkající se rozhodčích smluv pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Dle nového znění § 3 odst. 3 musí být taková smlouva pod sankcí neplatnosti uzavřena samostatně a také musí podle § 3 odst. 5

³⁰ ROZEHNALOVÁ N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 48.

³¹ Nařízení Řím I. nepůsobí retroaktivně, proto se na smlouvy uzavřené přede dnem jeho použitelnosti použije Římská úmluva. Řím I. se tedy použije na smlouvy uzavřené po 17. prosinci 2009. (Srov. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 441 stran, str. 256.).

³² KLEIN Bohuslav, DOLEČEK Martin. *Rozhodčí řízení*. 1. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, 272 stran. Str. 121-124.

obsahovat určité informace nebo odkaz na statut či řád vydávaný stálým rozhodčím soudem dle § 13 ZRŘ (§ 3 odst. 6).

Je-li rozhodčí smlouva uzavřena jako součást smlouvy hlavní, neřídí se její osud (ne)platností hlavní smlouvy a naopak. Tato zásada je vyjádřena v § 273 odst. 3 ObchZ.

Zákon nestanoví požadavky na obsah rozhodčí smlouvy, ten se ale obvykle liší v závislosti na tom, zda se jedná o ad hoc nebo institucionální rozhodčí řízení. V případě institucionálního rozhodčího řízení mají strany tu výhodu, že mohou využít modelových rozhodčích doložek, které na svých webových stránkách³³ zveřejňují stálé rozhodčí soudy. Tím si mohou ušetřit problémy v budoucnosti, neboť správné formulaci rozhodčí doložky (např. špatné označení rozhodčí instituce, protichůdná ustanovení atd.) se v praxi bohužel často nevěnuje dostatečná pozornost. V případě mezinárodního rozhodčího řízení ad hoc mohou strany využít modelovou rozhodčí doložku UNCITRAL³⁴, čímž pro řešení sporu odkáží na Pravidla UNCITRALu. Obecně lze uzavřít, že rozhodčí doložka by vždy měla obsahovat ustanovení o: výběru rozhodců, místě konání rozhodčího řízení (nejlépe stát, který ratifikoval Newyorskou úmluvu s ohledem na státy, které přijaly výhradu vzájemnosti³⁵), jazyku rozhodčího řízení a rozhodném právu.³⁶ Při rozhodčím řízení ad hoc by se nemělo zapomenout ani na stanovení odměny rozhodců a úpravu nákladů řízení.

3.3.1 Formální požadavky na rozhodčí smlouvu

Podle § 3 odst. 1 ZRŘ musí být rozhodčí smlouva uzavřena písemně pod sankcí neplatnosti, přičemž zákon pod písemnou formou rozumí i případy, kdy je sjednána telegraficky, dálnopisem či elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly. K tomu Bělohlávek uvádí, že toto pojetí je širší než to obsažené v Newyorské či Evropské

³³ Např. standardní rozhodčí doložka ICC: „Všechny spory vzniklé z této smlouvy nebo v souvislosti s ní budou rozhodnuty s konečnou platností podle Pravidel rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory jedním nebo více rozhodci jmenovanými podle těchto Pravidel.“ (Podle Pravidel platných do 31. 12. 2011) Dostupná z WWW: <http://www.iccwbo.org/court/arbitration/id4199/index.html>. Standardní rozhodčí doložky vydávají i tzv. arbitrážní centra, o této problematice více viz níže v kapitole Rozhodčí řízení ad hoc.

³⁴ Dle Rozhodčího řádu UNCITRALu z roku 2010: „Any dispute, controversy or claim arising out of or relating to this contract, or the breach, termination or invalidity thereof, shall be settled by arbitration in accordance with the UNCITRAL Arbitration Rules.“ Dostupná z WWW: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/2010Arbitration_rules.html

³⁵ Více níže viz kapitola Uznání a výkon rozhodčího nálezu.

³⁶ MOSES, M.L.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 39 – 44.

úmluvě, neboť ani jedna z těchto smluv neumožňuje uzavřít rozhodčí smlouvu telefaxem, dálnopisem nebo elektronickými prostředky a může tak vzniknout problém v mezinárodním rozhodčím řízení. Dodává však, že je třeba brát v úvahu dobu, kdy tyto úmluvy vznikaly a tehdejší technické možnosti. Jako příklad pak uvádí rozhodčí smlouvy uzavřené na dálku telefaxem, které jsou obvykle v praxi mezinárodního rozhodčího řízení uznávány.³⁷

Rozhodčí smlouva musí splňovat také požadavky obecně kladené na právní úkony a smlouvy – smlouva musí být formulována jasně a srozumitelně (§ 37 ObčZ) a neměla by být uzavřena v tísní nebo za nápadně nevýhodných podmínek.

ZRŘ obsahuje v části V. speciální úpravu pro rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem. V § 36 odst. 1 stanoví, že pokud má být rozhodčí nález vydán v tuzemsku, posuzují se ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy podle ZRŘ. Ustanovení § 36 odst. 2 pak hovoří specificky o formě rozhodčí smlouvy – platí pro ni právo rozhodné pro ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy, stačí však, že bylo učiněno zadost právnímu řádu místa nebo míst, kde došlo k projevu vůle. Tím je založena platnost rozhodčích smluv, které byly uzavřeny ústně, umožňuje-li toto právní řád místa, kde došlo k projevu vůle. Zároveň je třeba ale upozornit na to, že Newyorská úmluva písemnou formu rozhodčí smlouvy vyžaduje (čl. II).³⁸

3.4 Formy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení v České republice lze dělit především na rozhodčí řízení institucionální a ad hoc. V současnosti zákony nepočítají s obligatorním rozhodčím řízením³⁹. Mimoto existuje i specifický druh rozhodčího řízení zavedený zákonem č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, který ovšem také patří mezi fakultativní rozhodčí řízení, anebo rozhodčí řízení pro vnitrostátní úhradové spory ve zdravotnictví. ZRŘ v §25 odst. 3 připouští, aby si strany pro řešení sporů sjednaly rozhodování podle zásad spravedlnosti, zákonná úprava takového řízení se však neliší od úpravy rozhodčího řízení po právu.⁴⁰

³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. 701 stran, str. 45.

³⁸ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 29-30.

³⁹ Výjimkou je obligatorní rozhodčí řízení pramenící z bilaterálních mezinárodních smluv o ochraně a podpoře investic (více viz samostatná kapitola Investice ze zahraničí).

⁴⁰ Narozdíl od Argentiny, kde jsou v zákoně stanoveny odlišnosti mezi rozhodčím řízením po právu a *amiable compositeur*.

3.4.1 Institucionální rozhodčí řízení

ZRŘ v § 13 odst. 1 stanoví, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona. Interpretace tohoto ustanovení byla v minulosti sporná. Bělohlávek toto ustanovení interpretoval tak, že stálý rozhodčí soud musí být zřízen zákonem a nestačí, pokud je zřízen v souladu se ZRŘ.⁴¹ Naproti tomu Lisse ve svých mnoha člancích na toto téma tvrdí, že takový výklad je chybný, neboť je třeba odlišovat význam výrazu „na základě zákona“ a „zákonem“ a dovozuje tedy, že zákonodárce nezamýšlel podmínit vznik stálých rozhodčích soudů tím, že tak bude učiněno zákonem.⁴² Novela ZRŘ provedená zákonem č. 19/2012 Sb.⁴³ situaci významně vyjasňuje, neboť § 13 nově v odst. 1 stanoví, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští.

V současnosti tedy v ČR existují tyto stálé rozhodčí soudy: Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

Nejvýznamnější Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky má jako jediný obecnou působnost a také nejdelší tradici, neboť je nástupcem Rozhodčího soudu Československé obchodní komory, který byl založen v roce 1949. Jeho zákonné ukotvení najdeme v § 19 zákona č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále ZHK). V současnosti má přes 300 rozhodců a každoročně řeší přes 3000 sporů⁴⁴ a nabízí i rozhodčí řízení on-line nebo rozhodčí řízení v oblasti internetových domén.

Rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. vzniknul na základě zákona č. 214/1992, o burze cenných papírů⁴⁵, a má pravomoc rozhodovat spory z burzovních obchodů, jakož i spory z obchodů s investičními instrumenty nebo komoditami.

⁴¹ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 100.

⁴² LISSE Luděk. Ještě jednou k postavení stálých rozhodčích soudů v České republice. 27. dubna 2010. Dostupné z WWW: <http://www.elaw.cz/cs/ostatni/211-jeste-jednou-k-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu-v-ceske-republice.html>

⁴³ Účinná od 1. dubna 2012.

⁴⁴ Informace dostupné z WWW: <http://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu> a WWW: <http://www.soud.cz/ke-stazeni>

⁴⁵ Tento zákon byl zrušen, rozhodčí soud je nyní upraven zákonem č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu.

Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno vzniknul na základě zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách a může rozhodovat spory z burzovních obchodů a obchodní spory z mimoburzovních obchodů, jejichž předmětem jsou komodity, se kterými se na burze obchoduje. Tento rozhodčí soud je oprávněn řešit i spory vznikající z obchodů na Obchodní burze Hradec Králové, která se orientuje na agroprodukty.

V § 13 odst. 2 ZRŘ stálým rozhodčím soudům svěřuje pravomoc vydávat své statuty a řády, které ale musí být uveřejněny v Obchodním věstníku. Jejich ustanovení mohou upravit podmínky pro jmenování rozhodců, způsob řízení a rozhodování včetně pravidel o nákladech řízení a odměnách rozhodců atd.

Strany si samozřejmě mohou vybrat, zda svůj spor svěří stálému rozhodčímu soudu v tuzemsku nebo v zahraničí.⁴⁶

Oproti rozhodčímu řízení ad hoc má institucionální rozhodčí řízení tu výhodu, že podmínky řízení jsou upraveny v řádech stálých rozhodčích soudů a strany je tak nemusejí vyjednávat. Navíc rozhodci těchto stálých rozhodčích soudů bývají odborníky. Hovoříme-li o rozhodčím řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, je důležitým faktorem také jeho tradice a dobrá pověst.

3.4.2 Rozhodčí řízení ad hoc

Pokud si strany sporu zvolí rozhodčí řízení ad hoc, záleží na jejich domluvě, koho si zvolí jako rozhodce svého sporu.

Za stálé rozhodčí soudy ve světle výše uvedeného nelze považovat sdružení rozhodců, nebo-li arbitrážní centra, která v poslední době v ČR vznikají ve formě právnických osob podle ObchZ.

Některá z těchto arbitrážních center používají zavádějící názvy, které mohou klamat laickou veřejnost a vzbudit v ní dojem, že se jedná o stálý rozhodčí soud dle ZRŘ. Podle novely ZRŘ, která v § 13 odst. 4 zavádí nové ustanovení, tato praxe skončí. Nadále nebude možné při výkonu činnosti používat takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud dle ZRŘ, nemá-li k používání takového označení oprávnění podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu.

⁴⁶ O zahraničních stálých rozhodčích soudech více v kapitole Společná mezinárodní úprava.

Za sporné bylo ještě nedávno považováno, zda je platně sjednaná rozhodčí doložka, jež odkazuje pro určení rozhodce ad hoc na statut či řád právnické osoby zajišťující rozhodčí řízení, tedy arbitrážního centra. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení sp. zn. 12 Cmo 496/2005⁴⁷ judikoval, že „pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona.“ K diametrálně odlišnému závěru, podle něž i soukromé subjekty odlišné od stálých rozhodčích soudů mohou vést seznam rozhodců a vydávat pravidla rozhodčího řízení, došel předtím např. Nejvyšší soud ČR v usnesení sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 nebo Krajský soud v Ostravě v rozsudku sp. zn. 22 Cm 18/2001 aj. Právní nejistotu měl ukončit některými kritizovaný⁴⁸ sjednocující právní názor velkého senátu Nejvyššího soudu ČR, který potvrzuje dřívější usnesení pražského Vrchního soudu, obsažené v usnesení sp. zn. 31 Cdo 1945/2010⁴⁹, podle kterého „Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák.“ K této problematice je vhodné závěrem uvést, že v novelizované podobě ZRŘ obsahuje § 7 odst. 1 větu, podle níž rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení v souladu s § 19 odst. 4 ZRŘ (také nové ustanovení vnesené do zákona novelou podle něž taková pravidla musí být k rozhodčí smlouvě přiložena). Tím je tedy *appointing authority* napříště výslovně zakotvena v zákoně, ale pouze pro rozhodčí smlouvy uzavřené po jeho nabytí účinnosti (Čl. II. odst. 2 Přečodná ustanovení novelizované podoby ZRŘ).

⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky 45/2010.

⁴⁸ Např. VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý rozhodčí proces? In *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012. Číslo 1, strana 1. nebo názor Soudce Nejvyššího soudu ČR, JUDr. Pavla Vrchy, publikovaný na jeho osobních webových stránkách, podle něž názor vyjádřený Nejvyšším soudem ve věci sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, shledal správným i Ústavní soud ČR a sjednocující rozhodnutí je zásahem do smluvní autonomie stran. (Dostupný z WWW: <http://vrcha.webnode.cz/news/velky-senat-nejvyssiho-soudu-cr-sjednotil-rozhodovaci-praxi-tykajici-se-ne-platnosti-rozhodcich-smluv/>).

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky 121/2011.

3.5 Arbitrabilita

Aby byla rozhodčí smlouva platně uzavřená, je nezbytným předpokladem nejen souhlas stran a splnění formálních popř. obsahových náležitostí stanovených zákonem nebo mezinárodní smlouvou. Rozhodčí smlouva se musí vztahovat na předmět, který je schopný být předmětem rozhodčího řízení. Otázku arbitrability musí vyřešit sami soudci, a pokud dojdou k závěru, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení, tak musí být rozhodčí řízení zastaveno usnesením a nelze v něm již pokračovat. Vydání rozhodčího nálezu v takovém případě by bylo důvodem pro jeho zrušení dle § 31 ZRŘ.

Rozhodčí smlouva uzavřená o arbitrabilní věci, je základem pravomoci rozhodčího soudu a v mezích ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces suspenduje právo domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).⁵⁰

Arbitrabilita je pozitivně stanovena v § 2 odst. 1 a 2 ZRŘ, podle nichž lze rozhodčí smlouvu platně uzavřít pouze pro případ majetkových sporů, o kterých by mohl rozhodovat soud nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon⁵¹, a které by mohly být předmětem smíru. Tímto ZRŘ odkazuje na OSŘ, který v § 99 obsahuje úpravu soudního smíru. Výše uvedené pojmy je třeba vyjasnit.

Český právní řád neobsahuje definici pojmu „majetkové vztahy“. Raban k tomuto uvádí několik definic českých právních autorit např. „*zahrnuje všechny případy, kdy se účastník domáhá plnění, jež má majetkovou povahu, či reflex*“ (Kučera, Z.) nebo „*spory, které se svým předmětem přímo odrážejí v majetkové sféře stran*“ (Bureš, J.) a uzavírá, že je lepší toto vymezení ponechat obecné a jeho bližší ohraničení pak dalším ukazatelům arbitrability.⁵² Poslední citovanou definici osobně považují za nejvhodnější.

Spory, které mohou být projednávány v občanském soudním řízení jsou spory vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je dle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (§ 7 odst. 1 OSŘ).

⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 33.

⁵¹ „Nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon“ je ustanovení, které do ZRŘ zavádí jeho novela provedená zákonem č. 19/2012 Sb., vztahuje se např. na spory podle zákona o elektronických komunikacích (Zdroj: Důvodová zpráva k novele ZRŘ, dostupná z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>).

⁵² RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 765 stran, str. 77.

Úprava věcí, které mohou být předmětem smíru v OSŘ není příliš konkrétní – stanoví, že soudní smír lze uzavřít v případě, že to připouští povaha věci. V doktríně najdeme negativní výčet (tj. předmětem smíru nemůže být): 1) řízení ve věcech osobního stavu ve smyslu § 80 písm. a) OSŘ, kde veřejný zájem převažuje nad autonomií stran nebo o stranách způsobilých řádně hájit své zájmy ani nelze hovořit, 2) řízení, která lze zahájit i bez návrhu ve smyslu § 81 OSŘ a 3) řízení, ve kterých způsob řešení právních vztahů mezi účastníky závazně vymezují právní předpisy a vyřešení sporu dohodou stran je tak vyloučeno.⁵³

Negativně je arbitrabilita vymezena v § 1 odst. 2 ZRŘ, který stanoví, že tento zákon nelze použít pro řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního předpisu a dle novelizovaného znění ani pokud bylo zahájeno řízení před finančním arbitrem nebo bylo-li v tomto řízení rozhodnuto ve věci samé a v § 2 odst. 1 ZRŘ, podle nějž nelze rozhodčí smlouvu uzavřít pro případ sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů.

V odborných textech je diskutována arbitrabilita sporů, jejichž předmětem je nemovitost. Negativní názor byl zdůvodňován především tím, že rozhodčí nález nemůže být podkladem pro zápisy do katastru nemovitostí. V současné době ale většina odborné veřejnosti zastává názor, že arbitrabilita těchto sporů je přípustná.⁵⁴ Bělohlávek pak dodává, že tento názor je možné aplikovat výlučně na nemovitosti nacházející se v tuzemsku.⁵⁵

Podobně je diskutována i arbitrabilita určovacích sporů. Raban dochází k závěru, že arbitrabilní jsou, nikoli však samy o sobě, nýbrž musí splňovat ostatní znaky, jež jsou pro arbitrabilitu vyžadovány.⁵⁶ Tento názor má oporu i v judikatuře, neboť dle Vrchního soudu v Praze se „*majetkovým sporem rozumí i návrh na určení (ne)existence práva na majetkové plnění*“.⁵⁷

ZRŘ obsahuje speciální úpravu arbitrability ve vztahu ke sporům s mezinárodním prvkem, když v § 36 odst. 1 stanoví, že přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle ZRŘ a též ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují dle

⁵³ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 13.

⁵⁴ RABAN, P.: dílo citováno v pozn. č. 52, str. 70 – 71; RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 12, str. 34; KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 12; ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 121; BĚLOHLÁVEK, A. J., dílo citováno v pozn. č. 37, str. 32.

⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 32.

⁵⁶ RABAN, P. dílo citováno v pozn. č. 52, str. 80.

⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/95. In: LISSE Luděk. *Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. 429 stran, str. 151.

ZRŘ, má-li být rozhodčí nález vydán v tuzemsku. Z toho vyplývá, že není možné uzavřít rozhodčí smlouvu o věci, která není dle českého práva arbitrabilní, i kdyby dle práva sjednaného jako rozhodné právo sporu arbitrabilní byla.⁵⁸

3.6 Rozhodci

Strany mají volnost ve výběru rozhodce, ale měly by zvolit takovou osobu, která požívá dostatečné autority, a která jim poskytuje určitou jistotu hladkého a spravedlivého rozhodování. Právo zvolit si pro rozhodování sporu jednoho nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud je zakotveno v § 2 odst. 1 ZRŘ.

Základním předpokladem pro výkon funkce rozhodce je nezávislost a nestrannost dle § 1 odst. 2 ZRŘ. V případě, že vzhledem k poměru rozhodce k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům existuje důvod pochybovat o rozhodcově nepodjatosti, je rozhodce vyloučen z projednávání a rozhodování věci. Rozhodce má taktéž povinnost takové okolnosti bez odkladu oznámit stranám nebo soudu.⁵⁹ Dle § 11 ZRŘ je z projednávání věci vyloučen také již jmenovaný nebo určený rozhodce, u nějž tyto okolnosti vyjdou najevo dodatečně a je tedy povinen se své funkce vzdát. Strany pak jmenují nového rozhodce stejným způsobem jako jmenovaly rozhodce vyloučeného. Pokud se nedohodnou, je nového rozhodce oprávněn jmenovat soud dle § 9 odst. 2 ZRŘ (více viz níže)⁶⁰.

Další předpoklady stanoví § 4 ZRŘ, dle novelizovaného znění se rozhodcem může stát zletilý bezúhonný⁶¹ občan České republiky, který je způsobilý k právním úkonům nebo zletilý a bezúhonný cizinec, způsobilý k právním úkonům podle práva svého státu nebo alespoň České republiky. Přitom dle § 4 odst. 3 podmínku bezúhonnosti nesplňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen. Možnost stát se rozhodcem je tedy upravena poměrně volně, zákon nestanoví žádné speciální požadavky např. na vzdělání nebo věk, i když toto samozřejmě mohou stanovit strany v rozhodčí smlouvě.

⁵⁸ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 13.

⁵⁹ Pro spory ze spotřebitelských smluv pak má novelizovaný zákon ještě speciální ustanovení, jež zakládá povinnost rozhodce informovat strany zda v posledních 3 letech je rozhodcem nebo vydal či se podílel na vydání rozhodčího nálezů v řízení, jehož účastníkem byla jedna ze stran.

⁶⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 89.

⁶¹ Podmínka bezúhonnosti, která byla do ZRŘ vnesena jeho aktuální novelizací, byla dle původního vládního návrhu zákona navrhována pouze pro rozhodčí řešení sporů ze spotřebitelských smluv a jako obecný požadavek na rozhodce byla přidána na základě pozměňovacího návrhu ústavněprávního výboru PSP ČR.

Novelizovaná podoba ZRŘ obsahuje speciální úpravu ve vztahu k rozhodčímu řešení sporů ze spotřebitelských smluv – dle § 4 odst. 4 může být rozhodcem v takových sporech pouze osoba zapsaná v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti. Tento seznam je upraven v § 35a a násl., kde jedním z předpokladů pro zápis na něj je získání vysokoškolského vzdělání v oboru práva.

Ze znění zákona vyplývá, že rozhodcem může být pouze fyzická osoba. Porušením této podmínky ovšem není stanovení příslušnosti stálého rozhodčího soudu dle § 13 ZRŘ, neboť i v jeho rámci rozhodují rozhodci – fyzické osoby.

Výkon funkce rozhodce je na základě některých dalších zákonů, na které obecně odkazuje § 4 odst. 1 ZRŘ inkompatibilní s výkonem funkce soudce (§ 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích), státního zástupce (§ 24 odst. 2 písm. e) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství), ústavního soudce (§ 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu).⁶²

Stálé rozhodčí soudy mohou prostřednictvím svých statutů a řádů vázat výběr rozhodců na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Zapsání na takový seznam je obvykle spojeno se splněním určitých podmínek a tak např. statut Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR v čl. IV stanoví, že na listinu rozhodců může být zapsána osoba, která si svou činností osvojila způsobilost pro funkci rozhodce a jejíž vědomosti a zkušenosti včetně znalosti práva ve spojení s osobními vlastnostmi dávají záruku úspěšného výkonu funkce rozhodce. Listina rozhodců v tomto případě ale není obligatorní, strany jsou vázány si z ní vybrat pouze předsedu.⁶³ Tím je stranám zaručena určitá kvalita rozhodce a omezena možnost, že si strany zvolí osobu nevhodnou.

Jednou ze stěžejních povinností rozhodců, zakotvenou v § 6 odst. 1 ZRŘ, je povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvědí v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud této povinnosti nebyli stranami nebo v určitých případech soudem zproštěni.

3.6.1 Určení a jmenování rozhodců

Výkon funkce rozhodce je dle § 5 odst. 1 ZRŘ dobrovolný, nikdo tedy není povinen ji přijmout. Pokud se ale rozhodne funkci přijmout, musí tak v souladu s § 5

⁶² BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 55 – 56.

⁶³ § 21 odst. 1 Řádu pro mezinárodní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.

odst. 2 ZRŘ učinit písemně. S dobrovolností výkonu funkce rozhodce souvisí i možnost se jí vzdát. Zákon to ovšem umožňuje pouze ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran, když vzdání se funkce jediným rozhodcem může mít pro strany závažné důsledky – jak judikoval Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 33 Odo 135/2006, jestliže rozhodčí smlouvou určený rozhodce se v průběhu rozhodčího řízení vzdá své funkce, nelze věc projednat a rozhodnout v rozhodčím řízení podle ZRŘ. Rozhodčí doložka uzavřená stranami v takovém případě zaniká.

Strany si počet, osoby rozhodců nebo způsob, jakým mají být určeny obvykle sjednají v rozhodčí smlouvě.⁶⁴ Zákon je v § 7 odst. 1 limituje požadavkem, aby počet rozhodců byl vždy lichý. V případě, že toto sjednat opomenou, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce (§ 7 odst. 2 ZRŘ).

Pokud jedna ze stran je v prodlení se jmenováním rozhodce o více jak 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohu-li se rozhodci shodnout ve stejné lhůtě na předsedajícím rozhodci, jmenuje rozhodce nebo předsedajícího rozhodce soud, nedohodly-li se strany jinak (§9 odst. 1 a 2 ZRŘ). Příslušným je k tomuto jmenování soud, který by byl dle OSŘ příslušný k rozhodování věci, kdyby nebylo rozhodčí doložky. Soud zasahuje i v případě, že již jmenovaný rozhodce se vzdá funkce nebo nemůže činnost vykonávat. V těchto případech je soud dle § 10 ZRŘ kromě obecných požadavků na osobu rozhodce povinen přihlídnout k předpokladům pro jeho nezávislé a nestranné rozhodování.

3.6.2 Postavení rozhodce a jeho odpovědnost

Raban⁶⁵ chápe rozhodce nejen jako osobu práva veřejného, „rozhodovače“ (decision maker), ale také jako poskytovatele služeb (service supplier). Dle této argumentace je rozhodce oprávněn spor mezi stranami autoritativně rozhodnout podobně jako soudce, zároveň ale existuje smluvní vztah mezi stranami a rozhodcem.

Mnoho jiných českých autorů (mj. Rozehnalová, Bělohávek, Růžička) s tímto ovšem nesouhlasí, podle Rozehnalové jsou postavení osoby jako rozhodce a jeho pravomoc k rozhodnutí sporu dány obecně zákonem a pro konkrétní případ platnou rozhodčí smlouvou.⁶⁶

⁶⁴ O možnosti *appointing authority* dle novelizované podoby ZRŘ viz výše v kapitole Rozhodčí řízení ad hoc.

⁶⁵ RABAN, P.: dílo citováno v pozn. č. 52, str. 87.

⁶⁶ ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 183 – 184.

Od této charakteristiky se pak odvíjí i velmi důležitá otázka, a to sice otázka odpovědnosti rozhodce. V této souvislosti se Ústavní soud ČR ve svém nálezu sp. zn. IV ÚS 174/2002 a po něm i Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 1044/2005 držel smluvní teorie a došel k závěru, že rozhodčí nálezy Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR vydávané rozhodčími senáty nebo jedinými rozhodci působícími v rámci tohoto rozhodčího soudu jsou rozhodčími nálezy tohoto rozhodčího soudu, nikoliv jeho rozhodců jako soukromých osob. ZHK ovšem Rozhodčímu soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR výslovně nepřiznává právní subjektivitu, právní subjektivitu má pouze Hospodářská a Agrární komora, jichž je orgánem. I přes toto Chýle⁶⁷ dochází k závěru, že rozhodce není věcně pasivně legitimován v případě odpovědnosti za škodu způsobenou vydáním rozhodčího nálezu a ztotožňuje se tak s výše uvedeným nálezem ÚS.⁶⁸

3.6.3 Námitka nepřislušnosti

Dle § 15 odst. 1 ZRŘ jsou rozhodci oprávněni zkoumat svou vlastní pravomoc. Jelikož je jejich pravomoc jedním ze základních předpokladů rozhodčího řízení, zkoumají ji během celého procesu, rozhodnutí o své nepřislušnosti ve formě usnesení pak vydávají pouze v případě, že jedna ze stran vznesla námitku nepřislušnosti. Zároveň není vyloučené, aby svou pravomoc odmítli pouze částečně – v tom případě bude řízení v této části usnesením ukončeno a v druhé části rozhodnuto rozhodčím nálezem.⁶⁹ Dle následujícího odst. 2 lze námitku nepřislušnosti z důvodu nedostatku pravomoci na základě neexistence, neplatnosti či zániku rozhodčí smlouvy, s výjimkou neplatnosti z důvodu nearbitrability věci, uplatnit nejpozději při prvním úkonu v řízení týkajícím se věci samé.⁷⁰

Evropská úmluva obsahuje v čl. V samostatnou úpravu námítky nepřislušnosti rozhodce, odlišnou podle důvodu podání námítky – kvůli neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy tak lze učinit během rozhodčího řízení nejpozději při předložení námítek ve věci samé. Zakládá-li se námitka na tom, že sporná otázka přesahuje pravomoc rozhodce, lze ji uplatnit nejpozději, jakmile bude během rozhodčího řízení uplatněna sporná otázka, jejíž projednávání by překračovalo

⁶⁷ CHÝLE Josef, LORENZOVÁ Andrea. Odpovědnost rozhodce za škodu. In *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 07/2008. Str. 70 – 71.

⁶⁸ Detailněji k této problematice např. analýza Přemysla Rabana v článku K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu In *Bulletin advokacie* 1/2003.

⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 121-122.

⁷⁰ Dle novelizovaného znění ZRŘ s výjimkou sporů ze spotřebitelských smluv.

pravomoc rozhodce. V případě, že strana tuto lhůtu zmešká, může rozhodce námitku i přesto připustit, pokud příčinu zpoždění shledá dostatečnou. Takové rozhodnutí je ovšem soudně přezkoumatelné.

3.7 Řízení

Rozhodčí řízení se dle čl. 14 odst. 1 ZRŘ zahajuje žalobou, přičemž okamžikem podání je moment doručení žaloby stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci. V případě, že žaloba není podávána stálému rozhodčímu soudu, stanoví následující odst. 2, že žaloba se podává předsedajícímu rozhodci, je-li určen nebo jmenován a pokud není, tak kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci. Rozhodce resp. stálý rozhodčí soud je povinen na žalobě vyznačit den doručení.

ZRŘ ohledně náležitostí žaloby mlčí, pokud tedy strany samy nesjednaly úpravu nebo se nedohodly na použití pravidel stálého rozhodčího soudu, je nutno analogicky vycházet z § 79 OSŘ. Žaloba tedy musí obsahovat: přesné označení účastníků, popis předmětu sporu a skutkových okolností, uplatňovaný nárok a navrhované důkazy. Zároveň je vhodné uvést i pravomoc rozhodců resp. příslušnost stálého rozhodčího soudu, zda a kým byl jmenován rozhodce žalující strany, uvést způsob provádění důkazů, na kterém se strany dohodly (obsahuje-li rozhodčí smlouva takové ujednání), místo řízení (opět bylo-li sjednáno).⁷¹

Okamžik podání žaloby má zásadní význam, neboť ZRŘ v § 14 odst. 1 stanoví, že podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u obecného soudu a má významné procesní a hmotné účinky a zakládá také vznik možnosti uplatnění námitky litispendence (situace, kdy je zahájeno řízení před soudem obecným a soudem rozhodčím nebo situace, kdy bylo zahájeno řízení před více rozhodčími soudy, která je ovšem méně častá). V § 106 odst. 3 OSŘ je upravena situace, kdy je žaloba před obecným soudem podána až po zahájení rozhodčího řízení – v tomto případě soud řízení přeruší až do doby rozhodnutí o pravomoci v řízení rozhodčím nebo rozhodnutí ve věci samé.⁷²

Ačkoli § 16 ZRŘ poskytuje žalující straně ochranu v případě, že by se ukázalo, že rozhodčí doložka není platná nebo se na uplatňovaný nárok nevztahuje, je

⁷¹ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 108-109.

⁷² ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 261.

nezbytné, aby uplatněný nárok nebyl promlčen nebo prekludován již v době podání rozhodčí žaloby.⁷³

3.7.1 Místo rozhodčího řízení

Strany si mohou místo rozhodčího řízení jako důležitou část rozhodčí smlouvy sjednat a učinit by tak měly pokud možno co nejkonkrétněji, alespoň na úrovni obce. Této volbě by měly věnovat pozornost, neboť v případě, že si zvolí místo řízení, ale opomenou určit právo, kterým se rozhodčí řízení má řídit, může tím být ovlivněno rozhodnutí, kterým právem se bude smlouva řídit, neboť tato volba je někdy vnímána jako implicitní volba práva smlouvy.⁷⁴

Ovšem strany tak mohou dohodou učinit i později, a to nejpozději obvykle do nařízení prvního ústního jednání ve věci.⁷⁵ Neučiní-li tak, bude se dle § 17 ZRŘ rozhodčí řízení konat v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran.

Místo rozhodčího řízení je velmi důležité kvůli aplikaci ZRŘ – pouze v případě, že je místo řízení na území ČR je možné ZRŘ aplikovat jako celek.⁷⁶

3.7.2 Organizace rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je ovládáno několika zásadami. Hlavní zásadou je zásada rovnosti stran (§ 18 ZRŘ), která přímo souvisí s požadavkem nestrannosti, nepodjatosti a nezávislosti rozhodce na stranách sporu; dále zásada dispoziční, vyjádřená smluvní autonomií stran, které si mohou určit modalitu rozhodčího řízení; rychlosti (souvisí s jednoinstančností rozhodčího řízení); neformálnosti; zásada projednací; ústnosti (§ 19 odst. 3 ZRŘ, nestanoví-li strany odlišně); neveřejnosti (§ 19 odst. 3 ZRŘ a volného hodnocení důkazů (k dokazování více viz níže).⁷⁷

V případě, že strany dohody smluvily postup řízení, budou se rozhodci řídit tímto ujednáním. Pokud strany zvolily institucionální rozhodčí řízení, řídí se jeho organizace rozhodčím řádem této instituce. Novelou ZRŘ je umožněno v § 19 odst. 4 ZRŘ, aby strany určily postup v pravidlech pro rozhodčí řízení, ovšem tato pravidla musí být ke smlouvě přiložena. Toto ustanovení se použije sjednají-li strany příslušnost některého z tzv. arbitrážních center. Při absenci ujednání stran postupují

⁷³ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 88.

⁷⁴ BLACKABY, N. a PARTASIDES, C., dílo citováno v pozn. č. 3, str. 232.

⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 135.

⁷⁶ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 126.

⁷⁷ RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 12, str. 98 – 99.

rozhodci způsobem, který považují za vhodný a při zjišťování skutkového stavu věci potřebného pro rozhodnutí sporu dbají zásady rovnosti stran (§ 19 odst. 1 a 2 ZRŘ).

Během rozhodčího řízení by rozhodci měli na strany působit tak, aby je přiměli k dohodě na smírném vyřešení sporu. Tento smír lze na přání stran uzavřít ve formě rozhodčího nálezu.

Evropská úmluva tuto otázku upravuje v čl. IV, kde stanoví rozsah záležitostí týkajících se organizace rozhodčího řízení, kterými mohou strany disponovat a také řešení situací, kdy strany opomenou určitou náležitost sjednat a/nebo se na ní nemohou shodnout (např. situace kdy se strany dohodly, že spor přísluší rozhodnout rozhodčí instituci, ale nesjednají které).

3.7.3 Dokazování

Dokazování v rámci rozhodčího řízení je upraveno v § 20 ZRŘ. Hlavní odlišnost od dokazování před obecným soudem spočívá v dobrovolnosti – rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany, jen když se dostaví dobrovolně a poskytnou výpověď, stejně tak i důkazy mohou být prováděny jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty. Předpoklad dobrovolnosti je založen na faktu, že rozhodce není nadán státní autoritou. V případě, že rozhodce nemůže procesní úkon provést, jej na dožádání provede soud, který je povinen dožádaný úkon provést, není-li v rozporu se zákonem. Podle § 42 odst. 1 ZRŘ je k dožádání věcně a místně příslušný okresní soud, v jehož obvodu má být požadovaný úkon proveden, odst. 2 pak pro provedení dožádaného úkonu v cizině stanoví věcnou a místní příslušnost okresního soudu v jehož obvodu se rozhodčí řízení koná. Náklady, které soudu vzniknou kvůli provádění dožádaných úkonů, hradí stálý rozhodčí soud nebo rozhodci.

Strany si mohou stanovit pravidla pro dokazování v rámci smluvených pravidel pro postup řízení, přičemž svou důkazní povinnost částečně plní již uvedením navrhaných důkazů v rozhodčí žalobě (viz výše).

V zájmu urychlení průběhu rozhodčího řízení mohou rozhodci vyzvat strany k vzájemnému vymezení nesporných skutečností, tvrzení. Rozhodčí senát následně tyto otázky nemusí dále řešit či dokazovat.⁷⁸

⁷⁸ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 109.

3.8 Rozhodnutí

Rozhodčí řízení může být ukončeno rozhodčím nálezem nebo usnesením v závislosti na zákonem stanovených okolnostech.

3.8.1 Rozhodčí nález

ZRŘ neobsahuje definici rozhodčího nálezu, Růžička jej, dle mého názoru velice přiléhavě, obecně charakterizuje jako „*konečné rozhodnutí rozhodce (rozhodců) ve věci samé a jsou mu přiznávány, je-li stranám doručen, stejné právní účinky jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí*“.⁷⁹

Rozhodčí řízení končí právní mocí nálezu⁸⁰, jehož náležitosti v § 25 stanoví ZRŘ – musí být písemný, usnesen většinou rozhodců a alespoň většinou rozhodců podepsán. Výrok rozhodčího nálezu musí být určitý a musí obsahovat odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba.

Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být po doručení stranám opatřeno doložkou o právní moci. ZRŘ nestanoví zvláštní pravidla doručování rozhodčího nálezu, což v praxi způsobilo určité problémy. Bělohlávek ve svém Komentáři zastává názor, že pokud strany v rozhodčí smlouvě nebo v dohodě o postupu řízení neurčí odchylně, bude analogicky použit OSŘ. Tento názor byl ale odmítnut v řadě usnesení Nejvyššího soudu ČR (např. usnesení sp. zn. 20 Cdo 1612/2006 nebo 20 Cdo 1592/2006 aj.), podle nichž se při doručení písemného vyhotovení rozhodčího nálezu vždy postupuje dle OSŘ⁸¹. Kocina (s jehož názorem se ztotožňuji) považoval názor NS za výraz „*nepochopení podstaty a účelu rozhodčího řízení*“, které je založeno na neformálnosti a pružnosti, a v neposlední řadě za porušení legální licence zakotvené v Ústavě ČR.⁸² Novelou ZRŘ je tato, dle mého názoru nesprávná judikatura NS překonána, neboť nově ZRŘ stanoví, že rozhodčí řízení končí právní mocí rozhodčího nálezu popř. doručením usnesení.

⁷⁹ RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 12, str. 138.

⁸⁰ Před novelou ZRŘ stanovil, že rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu, což způsobovalo určité potíže viz níže.

⁸¹ V usnesení sp. zn. 20 Cdo 1612/2006 si NS položil otázku, zda úprava rozhodčího řízení připouští, aby si strany ve smyslu § 19 odst. 1 ZRŘ (v rámci úpravy postupu, kterým mají rozhodci vést řízení) dohodly odlišně pravidla doručování rozhodčího nálezu popř. se podrobily statutu stálého rozhodčího soudu a došel k závěru, že doručování rozhodnutí stranám součástí postupu, kterým rozhodci vedou řízení, není, neboť rozhodčí řízení vydáním rozhodnutí končí.

⁸² KOCINA, Jan. Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení In *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 15/2008. Str. 569-570.

Má-li spor mezinárodní prvek, musí doručení způsobit účinek dle procesních předpisů místa řízení (*legis fori*) resp. dle procesních předpisů aplikovatelných na dané řízení.⁸³

Právní moci rozhodčí nález nabude v souladu s § 28 odst. 2 ZRŘ buď v případě, že není přezkoumatelný dle § 27 nebo v případě, že marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání dle § 27 dnem svého doručení a zároveň se stává soudně vykonatelným⁸⁴.

Tím, že není vyžadován podpis všech rozhodců, je zaručena závaznost rozhodčího nálezu i v situaci, kdy by menšinový rozhodce odmítl nález podepsat. Ačkoli tak zákon nestanoví, je vhodné, aby byl rozhodčí nález jako rozhodčí nález označen, obsahoval i přesnou a nezaměnitelnou identifikaci stran a přesnou specifikaci rozhodců či stálého rozhodčího soudu – přesné určení fóra je důležité pro případné budoucí ověření jeho pravomoci k projednání věci.⁸⁵

Stálé rozhodčí soudy jsou navíc dle §29 odst. 1 ZRŘ povinny rozhodčí nález opatřený doložkou právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení uschovat po dobu 20 let od právní moci. Pro rozhodce *ad hoc* stanoví následující odst. 2 povinnost úschovy odlišně – tytéž dokumenty jsou do 30 dnů od právní moci rozhodčího nálezu povinni předat okresnímu soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán. Tato povinnost neplatí pro rozhodčí nálezy vydané mimo území České republiky, ale vztahuje se i na řízení, které končí usnesením.⁸⁶

3.8.1.1 Přezkum rozhodčího nálezu

Jak jsem již uvedla výše, jednoinstančnost a tím i rychlost rozhodčího řízení je obvykle vnímána jako jedna z jeho výhod. Navíc strany sporu si samy vybírají rozhodce, tudíž již z povahy věci by mělo jít o osobu, jejímuž úsudku důvěřují a opravný prostředek by neměl být třeba. Nicméně ZRŘ stranám v § 27 výslovně umožňuje dohodnout se v rozhodčí smlouvě na přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci na základě žádosti jedné nebo obou z nich. Nedohodnou-li se strany jinak, stanoví pro zaslání žádosti o přezkum rozhodčího nálezu prekluzivní lhůtu 30 dní.

⁸³ BĚLOHLÁVEK, A. J. Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci. In *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora. 6/2008. Str. 29.

⁸⁴ Vykonatelný rozhodčí nález je dle § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále exekuční řád), exekučním titulem.

⁸⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 198, 204.

⁸⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 226.

Podání žádosti o přezkum má odkladný účinek na právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu. Přezkumné rozhodčí řízení je součástí rozhodčího řízení a je zaměřeno na věcné posouzení rozhodovaného nároku, v praxi však není příliš využíváno.⁸⁷

Přezkum rozhodčího nálezu upravuje i Washingtonská úmluva ve svém Oddílu V.

3.8.1.2 Zrušení rozhodčího nálezu

Ke zrušení rozhodčího nálezu je příslušný obecný soud na základě návrhu kterékoliv ze stran. V § 31 ZRŘ stanoví důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Jde o: nearbitrabilitu předmětu sporu, rozhodčí smlouva je neplatná z jiných důvodů nebo se na dohodnutou věc nevztahuje, rozhodování se účastnil nepovolaný nebo nezpůsobilý rozhodce, rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců (tj. v případě rozhodčího senátu), byla porušena zásada projednací, rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které oprávněný nežádal popř. jde o plnění podle tuzemského práva nemožné nebo nedovolené, důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení (odkaz na § 228 OSŘ) a v případě sporů ze spotřebitelských smluv rozhodnutí sporu v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele nebo v rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem a nebo záměrná absence, nepřesnost či nepravdivost povinných náležitostí v rozhodčí smlouvě. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu je třeba podat ve lhůtě tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá (§ 32 odst. 1 ZRŘ). Podání návrhu nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu, na žádost povinného ji však soud může odložit za předpokladu, že by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma.

Na mezinárodní úrovni obsahuje úpravu zrušení rozhodčího nálezu v čl. IX Evropská úmluva. Ta má přednost před ustanoveními ZRŘ v případě rozhodčího nálezu vydaného v tuzemském rozhodčím řízení o mezinárodním sporu a stanoví podobné důvody pro zrušení rozhodčího nálezu jako ZRŘ. V oddílu 5 upravuje zrušení rozhodčího nálezu i Washingtonská úmluva, jejíž úprava je výjimečná, neboť připouští zrušení rozhodčího nálezu rozhodčím soudem.⁸⁸

⁸⁷ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 126-128.

⁸⁸ RŮŽIČKA, K.: dílo citováno v pozn. č. 12, str. 188-190.

3.8.2 Usnesení

Doručením usnesení končí rozhodčí řízení v případech, kdy se nevydává rozhodnutí, tj. zpravidla v případech kdy se rozhodčí řízení zastavuje, je-li žaloba vzata zpět.⁸⁹ ZRŘ stanoví v § 23 náležitosti, které musí splňovat: musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález.

Na rozdíl od rozhodčího nálezu ZRŘ nevymezuje žádnou možnou nápravu či možnost zrušení usnesení vydaných v rozporu se zákonem. Stejně tak ZRŘ neumožňuje, aby si strany sjednaly možnost přezkumu usnesení jinými rozhodci dle § 27.⁹⁰

3.9 Uznání a výkon rozhodčího nálezu

Ačkoli kvůli povaze rozhodčího řízení nejsou k dispozici zcela spolehlivé statistiky, lze říci, že rozhodčí nálezy jsou prohrávajícími stranami většinou plněny dobrovolně.⁹¹ V případě, že prohrávající odmítá rozhodčím nálezem uloženou povinnost splnit dobrovolně, je třeba ji k tomu přimět.⁹²

V souvislosti s výkonem rozhodčího nálezu je třeba rozlišovat mezi rozhodčím nálezem tuzemským a cizím. O tom, zda je rozhodčí nález tuzemský či cizí rozhoduje místo jeho vydání. Uznání rozhodčího nálezu již z povahy věci, připadá v úvahu pouze u rozhodčího nálezu cizího a dle § 40 ZRŘ se nevyslovuje zvláštním rozhodnutím, ale stačí, že se k němu při zachování podmínek § 39 ZRŘ přihlédne.⁹³

Vykonatelný tuzemský rozhodčí nález opatřený doložkou právní moci lze vykonat dvěma způsoby – soudním výkonem rozhodnutí dle OSŘ nebo exekucí dle exekučního řádu. K výkonu rozhodčího nálezu je dle § 43 ZRŘ místně příslušný soud, v jehož obvodu se rozhodčí řízení konalo.

Výkon cizího rozhodčího nálezu je upraven v §38 a násl. ZRŘ. Základní podmínkou pro uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu jako tuzemského je vzájemnost. Vzájemností je přitom myšlena vzájemnost při výkonu rozhodčích nálezů

⁸⁹ Tento typ usnesení je třeba odlišovat od usnesení, kterými se upravuje řízení a řeší otázky v něm vzniklé.

⁹⁰ KLEIN, B. a DOLEČEK, M.: dílo citováno v pozn. č. 32, str. 114.

⁹¹ BLACKABY, N. a PARTASIDES, C., dílo citováno v pozn. č. 3, str. 621-622.

⁹² Za jednu z výhod rozhodčího řízení ve sporech s mezinárodním prvkem je považována i snadnost výkonu rozhodčího nálezu v případě, že strana odmítá plnit dobrovolně – viz také kapitola Výhody rozhodčího řízení.

⁹³ Zákonem stanovené podmínky pro uznání cizího rozhodčího nálezu viz níže podmínky výkonu cizího rozhodčího nálezu.

vydaných v České republice ve státě, v němž byl vydán rozhodčí nález, o jehož výkon je nyní žádáno v České republice. Potvrzení vzájemnosti resp. její absence je pak v gesci Ministerstva spravedlnosti ČR dle § 54 ZMPS.⁹⁴ Soud neprovádí exequatur, neboť cizí rozhodčí nález se uznává tím, že k němu soud přihlédne při zachování podmínek dle § 39 ZRŘ. Podle nich je třeba ověřit, zda je rozhodčí nález dle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný, zda netrpí vadou dle § 31 ZRŘ (důvody pro zrušení rozhodčího nálezu), nebo zda neodporuje veřejnému pořádku. V případě že ano, bude výkon cizího rozhodčího nálezu odepřen. V opačném případě vydá soud odůvodněné rozhodnutí o nařízení výkonu cizího rozhodčího nálezu.

Právní úprava dle ZRŘ, jak stanoví jeho § 47, se použije pouze v případě, že něco jiného nestanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů. Půjde o některé bilaterální smlouvy o právní pomoci, avšak celosvětově nejdůležitějším mezinárodním pramenem práva v této oblasti jsou multilaterální⁹⁵ Newyorská úmluva a na našem kontinentu Evropská úmluva.⁹⁶

Česká republika využila při ratifikaci Newyorské úmluvy možnosti přijmout výhradu reciprocity, podle které lze uznat jen cizí rozhodčí nálezy vydané na území jiného smluvního státu Newyorské úmluvy. Podle jejího čl. IV. je třeba s žádostí o uznání a výkon rozhodčího nálezu předložit spolu s žádostí řádně potvrzený prvopis nebo kopii nálezu a rozhodčí smlouvy, na níž klade podmínku písemnosti (viz výše). V následujícím čl. V je stanoveno, oproti ZRŘ šířeji, sedm důvodů pro odepření uznání a výkonu nálezu na základě žádosti strany, proti níž je nález uplatňován. Článek V odst. 1 písm. e)⁹⁷ má mezeru, neboť umožňuje aby to, že místní soud zrušil rozhodčí nález z důvodu v Newyorské úmluvě neuvedeném, se stalo důvodem pro odmítnutí jeho výkonu. Přestože většina obecných soudů rozhodčí nález zrušený

⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 288.

⁹⁵ V případě, že by bylo možné uplatnit úpravu obsaženou jak v bilaterální, tak v multilaterální mezinárodní smlouvě, má přednost smlouva bilaterální, kterou lze považovat za kvazi *lex specialis*. (BĚLOHLÁVEK, A. J.: dílo citováno v pozn. č. 37, str. 305).

⁹⁶ Více viz kapitola Právní prameny, tam uvedené smlouvy ze Ženevy však byly překonány právě Newyorskou (čl. VII odst. 2) a Evropskou úmluvou.

⁹⁷ „Uznání a výkon nálezu mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon: že nález se dosud nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo že jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.“

národním soudem nevykoná, obecný soud toto ustanovení nemusí aplikovat, když to stanoví pouze možnost odepření uznání a výkonu.⁹⁸

Článek VII odst. 1 Newyorské úmluvy⁹⁹ obsahuje pravidlo „maximální efektivity“, umožňující použití úpravy, která je nejpříznivější k výkonu rozhodčího nálezu.¹⁰⁰ Použití tohoto článku některými soudy (USA, Francie, Belgie) způsobilo určité napětí ve vztahu k článku V odst. 1 písm e), ve smyslu zda může obecný soud vykonat mezinárodní rozhodčí nález, který byl zrušen v místě svého vydání. Ve zřejmě nejznámějším případě *Chromalloy Gas Turbine Corporation v. Arabská republika Egypt* Egypt vypověděl smlouvu o opravě vrtulníků egyptského letectva a americká společnost na základě rozhodčí doložky ve smlouvě zahájila rozhodčí řízení. Chromalloy pak zažádal o výkon káhirského nálezu před soudem v USA. Egypt naopak doma zažádal o zrušení rozhodčího nálezu a požadoval přerušování řízení v USA. I když byl výkon nálezu rozhodnutím egyptského soudu odložen, americký soud shledal, že čl. V odst. 1 e) mu sice dává možnost odmítnout vykonat nález, jehož výkon byl odložen, ale dle čl. VII musí aplikovat příznivější ustanovení národního práva, kterýžto rozsudek byl následně potvrzen i francouzským soudem.¹⁰¹

Uznání a výkon rozhodčího nálezu řeší v oddílu VI. i Washingtonská úmluva, která se ovšem použije na spory mezi státy a zahraničními osobami soukromého práva – investory.¹⁰²

⁹⁸ MOSES, L. M.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 214.

⁹⁹ „Ustanovení této Úmluvy se nedotýkají platnosti mnohostranných nebo dvoustranných dohod uzavřených státy o uznání a výkonu rozhodčích nálezů, ani nemohou zbavit žádnou zúčastněnou stranu případného práva použití rozhodčího nálezu způsobem a v rozsahu stanoveném zákonodárstvím nebo smlouvami země, v níž je nález uplatňován.“

¹⁰⁰ ROZEHNALOVÁ, N.: dílo citováno v pozn. č. 8, str. 97.

¹⁰¹ BLACKABY, N. a PARTASIDES, C., dílo citováno v pozn. č. 3, str. 672-675.

¹⁰² Více k Washingtonské úmluvě viz níže.

4 Argentinská právní úprava

Z historického pohledu nebylo v Argentině mezinárodní rozhodčí řízení vždy přijímáno kladně, spíše naopak. V 19. století argentinský diplomat a právník Carlos Calvo zformuloval ve svém díle *Tratado de Derecho Internacional* tzv. Calvovu doktrínu, která se ve své době setkala v Latinské Americe s velkým ohlasem, neboť byla pro státy vítaným prostředkem jak ubránit svou čerstvě nabytou nezávislost před zásahy zvenčí. Zjednodušeně lze říci, že principem doktríny bylo, že spory států s cizími státními příslušníky náleží místním soudům bez diplomatických zásahů ze zahraničí.¹⁰³

Na Calvovu doktrínu navázala počátkem 20. století Dragova doktrína, zformulovaná tehdejším argentinským ministrem zahraničí, Luisem Mariem Dragem, který ve světle událostí, kdy několik evropských zemí kvůli nesplaceným dluhům zahájilo blokádu venezuelských přístavů a částečnou okupaci jejího území, zaslal diplomatickou nótu vládě Spojených států, ve které uvedl, že není možné použít proti suverénnímu státu ozbrojenou sílu za účelem splacení veřejného dluhu. V modifikované podobě pak byla přijata na druhé mírové konferenci v Haagu v roce 1907 jako Porterova úmluva, ovšem předpokladem pro nepoužití síly bylo dle čl. 1 této úmluvy, že stát-dlužník neodmítne nabídku rozhodčího řízení a bude se řídit výsledkem takového řízení.¹⁰⁴

V roce 1943 pak vydal Corte Suprema de Justicia de la Nación (dále CSJN) významný rozsudek ve věci *Guido Simonini v. Nación Argentina*¹⁰⁵, kde uvedl: „Národní vláda může na základě zákona ve smlouvách, které uzavírá, platně sjednat příslušnost rozhodčího soudu.“¹⁰⁶ Obecně by se dalo říci, že v Argentině existují v oblasti (mezinárodního) rozhodčího řízení dvě protichůdné tendence, které se střídají, také podle toho, jaká je v zemi zrovna politicko-ekonomická situace.

¹⁰³ TAMBURINI, Francesco. Historia y destino de la “doctrina Calvo”: ¿Actualidad u obsolescencia del pensamiento de Carlos Calvo? In *Revista de estudios histórico-jurídicos*. 24/2002. Dostupný také z WWW: http://www.scielo.cl/scielo.php?pid=s0716-54552002002400005&script=sci_arttext.

¹⁰⁴ MUÑIZ, Carlos M. La doctrina Drago. In *Anticipo de Anales, Academia Nacional de Derecho y Ciencias Sociales de Buenos Aires*. 40/2003.

¹⁰⁵ Argentina. Corte Suprema de Justicia de la Nación. Nález soudu č. 194: 155 ze dne 11. srpna 1941. In *Fallos de la Corte Suprema de Justicia de la Nación, Argentina*. 1942, částka 194, str. 155. Dostupný také z WWW: <http://www.csjn.gov.ar/microfichas/jsp/consultaTomosFallos.jsp>.

¹⁰⁶ Vlastní překlad: „El Gobierno Nacional puede, autorizado por una ley, pactar válidamente la jurisdicción arbitral en los contratos que celebra.“

4.1 Právní prameny

Národní úprava rozhodčího řízení je v Argentině značně roztržštěná. Národní ústava (Constitución de la Nación Argentina, CNA) ve svém článku 75 obsahuje enumerativní výčet kompetencí národního Kongresu, který mj. v odst. 12 stanoví, že „Kongres má pravomoc stanovit: zákoník občanský, obchodní, trestní, těžební a práce a sociálního zabezpečení...“¹⁰⁷ Pravomoc v oblasti procesního práva tedy není založena, a zůstává jednotlivým provinciím. Národní občanský a obchodní soudní řád (Código Procesal Civil y Comercial de la Nación, CPCCN, zákon č. 17.454 ze dne 27. srpna 1981 ve znění pozdějších předpisů) je tedy aplikovatelný pouze na federální tribunály a „národní“ tribunály v provincii Ciudad de Buenos Aires a provincie si stanovují své vlastní procesní předpisy.¹⁰⁸

Jednou z nevýhod CPCCN je, že téměř neobsahuje specifickou úpravu otázky mezinárodního rozhodčího řízení s výjimkou čl. 1, ve kterém se píše, že „Kompetenci svěřenou národním soudům nelze prorogovat. Aniž by byla dotčena ustanovení mezinárodních smluv a článku 12 odst. 4 zákona č. 48, se vyjímá místní příslušnost v záležitostech čistě majetkových, která může být prorogována na základě dohody stran. Pokud jsou tyto záležitosti mezinárodního charakteru, může dojít k prorogaci i ve prospěch zahraničních soudců nebo rozhodců, kteří působí mimo Republiku, kromě případů, kdy mají argentinské soudy výlučnou příslušnost nebo je taková prorogace zákonem zakázána,“¹⁰⁹ a článku č. 519 bis, kde stanoví pravidla týkající se výkonu zahraničních rozhodčích nálezů.¹¹⁰ Ve své VI. hlavě pak obsahuje poněkud stručnou obecnou úpravu rozhodčího řízení.

V oblasti mezinárodního práva je Argentina stranou mnoha úmluv týkajících se rozhodčího řízení. Těmto úmluvám CNA přiznává v čl. 75 odst. 22 vyšší právní sílu než mají národní zákony za podmínky, že byly v souladu s výše uvedeným

¹⁰⁷ Vlastní překlad: „Corresponde al Congreso: Dictar los códigos Civil, Comercial, Penal, de Minería y del Trabajo y Seguridad Social...“

¹⁰⁸ Rozsah této práce mi bohužel neumožňuje srovnat všechny provinční právní úpravy, níže se tedy soustředím na CPCCN, který do určité míry plní roli modelového zákona, a tak se úprava v provinčních rádech s jeho ustanoveními ve většině případů shoduje.

¹⁰⁹ Vlastní překlad: „La competencia atribuida a los tribunales es improrrogable. Sin perjuicio de lo dispuesto por los tratados internacionales y por el artículo 12, inciso 4º, de la Ley 48 exceptuase la competencia territorial en asuntos exclusivamente patrimoniales, que podrá ser prorrogada de conformidad de partes. Si estos asuntos son de índole internacional, la prórroga podrá admitirse aún a favor de jueces extranjeros o de árbitros que actúen fuera de la República, salvo en los casos en que los tribunales argentinos tienen jurisdicción exclusiva o cuando la prórroga está prohibida por Ley.“

¹¹⁰ RIVERA, Julio Cesar. *Arbitraje comercial: internacional y doméstico*. 1. vyd. Buenos Aires : Lexis Nexis Argentina, 2007. 769 stran, str. 82.

článkem a čl. 99 odst. 11 CNA podepsány výkonnou mocí, schváleny Kongresem a ratifikovány výkonnou mocí.

Mezinárodní rozhodčí řízení se stalo součástí argentinského právního řádu na základě mezinárodních smluv. Mezi mezinárodní smlouvy relevantní pro oblast mezinárodního rozhodčího řízení, jichž je Argentina stranou patří Montevidejské smlouvy o mezinárodním procesním právu z let 1889 a 1940 (ratifikovány zákonem č. 3.192 ze dne 6. prosince 1894 resp. zákonem č. 7.771 ze dne 18. června 1956), které mají spíše regionální význam, Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958 (ratifikována zákonem č. 23.619 ze dne 28. září 1988), Panamská mezi-americká úmluva o obchodní arbitráži z roku 1975 (ratifikována zákonem č. 24.322 ze dne 11. května 1994), Montevidejská mezi-americká úmluva o extrateritoriální účinnosti rozsudků a rozhodčích nálezů (ratifikována zákonem č. 22.921 ze dne 1. prosince 1983) a konečně Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (ratifikována zákonem č. 24.353 ze dne 28. července 1994). Argentina je také stranou mnoha mezinárodních smluv uzavřených v rámci MERCOSURu, kterým se věnuji v samostatné kapitole níže.

4.2 Mezinárodní prvek

Argentinské procesní právo nečiní rozdíl mezi mezinárodním a domácím rozhodčím řízením. Pouze již výše zmíněný čl. 1 CPCCN odkazuje na mezinárodní prvek. Přitom v původním znění z roku 1967 tento článek prorogaci výslovně zakazoval, po novelizaci z roku 1976 ji připouštěl pouze za určitých podmínek a svou aktuální podobu dostal až v roce 1981.¹¹¹

Rivera si pokládá otázku, co je to tedy onen „mezinárodní charakter“¹¹² obsažený v čl. 1 CPCCN a vypomáhá si vysvětlením od A. Boggiana : „*Záležitost je mezinárodní, pokud se zdá být spojená s několika národními právními systémy natolik, že by mohlo dojít k mezinárodnímu střetu příslušnosti,*“¹¹³ pro definici mezinárodního prvku pak odkazuje i na čl. 3 Dohody MERCOSURu o mezinárodním

¹¹¹ CAIVANO, Roque J., La obsolencia de la legislación argentina sobre arbitraje es cada vez más importante. *Revista del Colegio de Abogados de la Ciudad de Buenos Aires*. 1/2010. Str. 63. Dostupný také z WWW: http://www.colabogados.org.ar/larevista/articulo.php?id=110***amp***pag=63***amp***pag=67

¹¹² V originále “índole internacional”.

¹¹³ Vlastní překlad.

obchodním rozhodčím řízení (dále Dohoda MERCOSURu)¹¹⁴, kde hlavním kritériem je ekonomický nebo právní objektivní vztah s jedním či více členskými státy MERCOSURu.¹¹⁵

Dále upozorňuje na skutečnost, že čl. 1 CPCCN nevyžaduje, aby šlo o záležitost obchodní a tudíž je možná prorogace i v záležitostech občanskoprávních, za předpokladu, že mají mezinárodní charakter.¹¹⁶

4.2.1 Rozhodné právo ve vztazích s mezinárodním prvkem

Smluvní strany mají v případě uzavření smlouvy s mezinárodním prvkem právo vybrat si právo, kterým se budou řídit jejich případné spory, včetně možnosti vybrat si právo, které se smlouvou nemá žádné objektivní spojení. Tato možnost je chápána jako výraz smluvní volnosti stran zaručené čl. 1197 Código Civil (dále CC)¹¹⁷.

Toto právo potvrzuje i Dohoda MERCOSURu, která v čl. 10 stanoví, že: „Strany si mohou zvolit právo, které se použije pro řešení sporu na základě mezinárodního práva soukromého a jeho principů, jakož i práva mezinárodního obchodu. Pokud strany o tomto nic nesjednají, rozhodci rozhodnou v souladu s těmito prameny.“¹¹⁸

Argentina ratifikovala mj. Vídeňskou úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (zákonem č. 22.765) nebo Haagskou úmluvu z 22. prosince 1986 o právu použitelném pro smlouvy o mezinárodním prodeji zboží¹¹⁹ (zákonem č. 23.916), podle nichž má smlouva mezinárodní prvek v případě, že strany smlouvy mají místa podnikání v různých státech. Naproti tomu podle CC je smlouvou s mezinárodním prvkem taková smlouva, podle které místo uzavření smlouvy a místo plnění jsou v různých státech.¹²⁰ Pro případ, že strany si ve smlouvě s mezinárodním prvkem nezvolí právo, obsahuje CC kolizní normy.¹²¹

¹¹⁴ Acuerdo sobre Arbitraje Comercial Internacional del Mercosur, více o ní v kapitole Právní úprava v rámci MERCOSURu.

¹¹⁵ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 32-33.

¹¹⁶ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 34.

¹¹⁷ Vlastní překlad: Občanský zákoník, zákon 340.

¹¹⁸ Vlastní překlad.

¹¹⁹ Tuto smlouvu podepsaly pouze čtyři státy: Argentina, Česká republika, Nizozemsko a Slovensko. Ratifikovala ji pouze Argentina.

¹²⁰ RIVERA, Julio César. Arbitraje Comercial Internacional: la cuestión de la ley aplicable al fondo del asunto. In *El arbitraje en Perú y en el mundo*. Lima: Instituto Peruano de Arbitraje, 2008. Str. 249. Dostupné z WWW: <http://www.rivera.com.ar/es/publicaciones/articulos-destacados/>

¹²¹ CC, Libro II – De los Derechos Personales en las Relaciones Civiles, Sección Tercera – De las obligaciones que nacen de los contratos, Título I De los contratos en general.

4.3 Rozhodčí smlouva

Uzavřením rozhodčí smlouvy¹²² dávají její strany najevo, že své případné spory se rozhodly řešit prostřednictvím dobrovolného rozhodčího řízení. CPCCN v čl. 738 stanoví, které osoby mohou rozhodčí smlouvu uzavřít – jsou to osoby, které mají právní způsobilost dle ustanovení o způsobilosti právnických a fyzických osob v čl. 31 a násl. resp. čl. 52 a násl. CC.¹²³

Rozhodčí smlouva má různé podoby – může být součástí hlavní smlouvy, nebo samostatným právním dokumentem. I v případě, že je součástí hlavní smlouvy je ovšem samostatným ustanovením a nesleduje (ne)platnost jejích ostatních ustanovení, což potvrzuje i čl. 5 Dohody MERCOSURu. Podle argentinského práva je také možné podřídít rozhodčí smlouvu jinému právnímu řádu než kterým se řídí hlavní smlouva samotná, s výjimkou smluv, na které se vztahuje Dohoda MERCOSURu o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení, která v čl. 6 a 7 obsahuje ustanovení o právu použitelném pro posouzení formální a obecné platnosti rozhodčí smlouvy.¹²⁴

Sjednání podřízení sporu rozhodčímu soudu zahrnuje v Argentině dva kroky. Strany si nejprve sjednají rozhodčí doložku¹²⁵, v níž dávají obecně najevo svoji vůli řešit spor, který může v budoucnosti z jejich smluvního vztahu vyplynout, v rámci rozhodčího řízení. Tu je třeba chápat jako příslib, dohodu, kterou se strany zavazují podniknout kroky nutné k podřízení se rozhodčímu řízení, a tedy povinnost konat, kterou lze soudně vymáhat. V případě, že mezi nimi pak opravdu dojde ke vzniku sporu, uzavírají spolu strany rozhodčí závazek¹²⁶, který konkretizuje náležitosti rozhodčího řízení vzhledem ke konkrétnímu sporu (výběr rozhodců, upřesnění sporných záležitostí atd.).¹²⁷

Zákon neklade žádné požadavky na formu či obsah rozhodčí doložky. Naopak formu rozhodčího závazku upravuje čl. 739 CPCCN, který předepisuje formu veřejné listiny, soukromého dokumentu nebo záznamu učiněného před soudcem rozhodujícím v předmětném sporu. Zákon stanoví náležitosti (čl. 740 CPCCN), které závazek, pod sankcí neplatnosti, musí obsahovat. Jsou jimi: datum, jméno a bydliště smluvních

¹²² Ve smyslu “acuerdo arbitral”.

¹²³ K problematice právní způsobilosti v argentinském právu více níže v kapitole Rozhodci.

¹²⁴ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 109.

¹²⁵ Vlastní překlad: “clausula compromisoria”.

¹²⁶ Vlastní překlad: “compromiso arbitral”.

¹²⁷ CAIVANO, ROQUE J. El Compromiso Arbitral: una institución inconveniente. In *La Ley* 1997-F, 1177.

stran; jméno a bydliště rozhodců s výjimkou čl. 743 CPCCN¹²⁸; otázky, které se svěřují rozhodčímu řízení vč. okolností; stanovení pokuty, která bude splatná tou stranou rozhodčího řízení, která přestane plnit kroky nezbytné k realizaci rozhodčí smlouvy. Čl. 741 CPCCN pak upravuje fakultativní ujednání závazku, jež v případě, že nejsou sjednána, se řídí podle ustanovení CPCCN.

Čl. 748 stanoví důvody, ze kterých rozhodčí závazek přestává platit – dohodou stran, které jej sjednaly; vypršením doby pro vydání nálezu, která byla stranami sjednána nebo určena na základě zákona anebo v případě, že v průběhu tří měsíců strany nebo rozhodci neučinili žádný krok nutný pro běh rozhodčího řízení. Platnost končí také smrtí, vznikem nezpůsobilosti či jiné překážky výkonu funkce na straně jednoho či všech rozhodců; pozbytím předmětné věci; splynutím či konsolidací práv stran u jedné z nich; vydáním nálezu.¹²⁹ Neplatnost rozhodčího závazku ovšem nemusí nutně znamenat také neplatnost rozhodčí doložky.¹³⁰

V praxi se bohužel stává, že při vzniku sporu jedna ze stran se zdráhá rozhodčí závazek uzavřít, a tak zdržuje ustavení rozhodčího soudu. Druhá strana se pak musí obrátit na soud podle čl. 742 CPCCN, aby ten ustanovil rozhodčí soud. Caivano k tomu poznamenává: „*Nelze neupozornit na paradoxní charakter této situace: strany si sjednaly rozhodčí řízení přesně proto, aby nebyly podřízeny (státní) Spravedlnosti a zákonná náprava je nutí obrátit se právě na tuto Spravedlnost, a to ani ne kvůli řešení sporných otázek, ale pouze kvůli donucení jedné ze stran, aby dokončila dohodu, jejímž prostřednictvím podstupují svůj spor rozhodčímu řízení.*“¹³¹

4.4 Formy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení v Argentině existuje v několika podobách. Můžeme tak rozlišovat rozhodčí řízení institucionální a ad hoc, fakultativní a obligatorní (povinné na základě zákona) anebo rozhodčí řízení po právu a *amiable compositeur*.

4.4.1 Rozhodčí řízení institucionální a ad hoc

Argentinská právní úprava nepředpokládá existenci institucionálního rozhodčího řízení, a proto se úprava neodlišuje od arbitráže ad hoc. Aktuální

¹²⁸ Jmenování třetího rozhodce dvěma rozhodci jmenovanými stranami viz níže.

¹²⁹ FERNANDEZ, Raymundo L., GÓMEZ LEO, Osvaldo R. Jurisdicción Arbitral. El arbitraje en el Código de Comercio. In *La Ley* 1981-D, 1308.

¹³⁰ FENOCHIETTO, Carlos Eduardo. *Código Procesal Civil y Comercial de la Provincia de Buenos Aires Comentado, Anotado y Concordado Legislación Complementaria*. 7. vyd. Buenos Aires: Editorial Astrea de Alfredo y Ricardo Depalma, 2003. 872 stran. Komentář k čl. 786.

¹³¹ CAIVANO, R.J: dílo citováno v pozn. č. 127, str. 4. Vlastní překlad.

legislativa nebo spíš její absence však není překážkou vzniku institucí rozhodčího řízení, kterých existuje velké množství.¹³² Strany sporu se přirozeně mohou rozhodnout, zda svůj spor předloží rozhodčímu soudu v Argentině nebo rozhodčímu soudu v zahraničí.

V zemi existují dva druhy rozhodčích soudů – rozhodčí soudy existující při určité instituci, např. Tribunal de Arbitraje General de la Bolsa de Comercio de Buenos Aires¹³³ nebo La Cámara Arbitral de la Bolsa de Cereales¹³⁴, která má více jak staletou tradici. Druhým typem rozhodčích soudů jsou instituce, jejichž jediným předmětem činnosti je provádění rozhodčího řízení. Jde např. o Centro Empresarial de Mediación y Arbitraje¹³⁵ nebo Centro de Mediación y Arbitraje Comercial de la Cámara Argentina de Comercio¹³⁶.

Výjimkou je stálý rozhodčí soud vzniklý na základě prezidentského dekretu č. 677 z roku 2001 týkajícího se transparentnosti veřejné nabídky. Ten ve svém článku 38 stanovil samoregulovaným subjektům povinnost ve svém rámci vytvořit stálý rozhodčí soud, kterému byla zároveň stanovena obligatorní příslušnost ve věcech vztahů společností, jejichž akcie, cenné papíry atd. jsou kotizovány nebo obchodovány, s jejich akcionáři a investory.

Rozhodování rozhodčích soudů se řídí rozhodčími řády¹³⁷, které obsahují pravidla rozhodčího řízení u dané instituce, což stranám sporu poskytuje vyšší míru jistoty ohledně toho, jak se bude jejich pře vyvíjet.

4.4.2 Rozhodčí řízení fakultativní a obligatorní

Přestože obvykle je jedním ze znaků rozhodčího řízení dobrovolnost, tj. že strany si rozhodčí řízení pro řešení svých sporů samy zvolí, v některých právních řádech včetně toho argentinského existuje i řízení obligatorní, ze zákona. V článku 1197 CC je velice důležité ustanovení zakotvující smluvní volnost a tím i právo zvolit

¹³² CAIVANO, Roque J.. Argentina necesita mejorar su legislación sobre arbitraje. In *La Ley*, 1994-A, 994, str. 2.

¹³³ Vlastní překlad: Obecný rozhodčí soud při Burze cenných papírů Buenos Aires.

¹³⁴ Vlastní překlad: Rozhodčí komora při Burze obilnin.

¹³⁵ Vlastní překlad: Podnikatelské centrum mediace a rozhodčího řízení.

¹³⁶ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 32-33. Vlastní překlad: Centrum mediace a obchodního rozhodčího řízení argentinské obchodní komory.

¹³⁷ Zvané “Reglamento de Arbitraje” nebo “Regimen Arbitral”.

si pro řešení sporů rozhodčí řízení: „*Smluvní ujednání jsou pro strany pravidlem, kterému se musí podříditi jako zákonu samotnému.*“¹³⁸

V argentinských právních předpisech se s obligatorním použitím rozhodčího řízení k řešení sporů setkáme na mnoha místech. Článek 1627 CC stanoví, že pokud v případě smlouvy o dílo smluvní strany opomenout sjednat cenu, určí ji rozhodce. Článek 456 Código de Comercio¹³⁹ upravuje prodej zboží na základě vzorku a stanoví, že v případě, kdy kupující odmítne zboží převzít, by měl zboží prohlédnout odborník, který jej porovná se vzorkem, byl-li k dispozici při uzavření smlouvy, a určí zda zboží má či nemá být převzato. Článek 516 CPCCN stanoví, že v případě, že výkon rozsudku, pro který jsou třeba příliš složité výpočty a znamenalo by to zdržení či příliš složité zdůvodňování, by měl být předložen odborným rozhodcům nebo *amicable compositeur* na základě souhlasu stran. *Ley sobre seguros*¹⁴⁰ stanoví příslušnost odborných rozhodců pro posouzení nepravdivých tvrzení pojištěnce aj.¹⁴¹

4.4.3 Rozhodčí řízení po právu a *amicable compositeur*

V případě rozhodčího řízení po právu rozhodci spor rozhodují podle rozhodného práva v dané záležitosti.

CPCCN v článku 766 a násl. obsahuje úpravu rozhodčího řízení typu *amicable compositeur*, kde v čl. 769 je jeho charakteristika: „*Amiable compositeurs se nepodřizují právním formám, ale omezují se na přijetí podkladů nebo dokumentů, které jim strany předloží, požadují vysvětlení, která považují za účelná a vyhlásují rozhodnutí podle svých vědomostí a porozumění.*“¹⁴² Proti rozhodnutím *amicable compositeurs* navíc podle čl. 771 CPCCN není odvolání. Pouze v případě, že nebylo vydáno v termínu, nebo v něm bylo rozhodnuto o věci, která *amicable compositeurs* nepříslušela, mohou strany požadovat do pěti dnů ode dne oznámení rozhodnutí jeho neplatnost. Dále, jak poznamenává Rivera¹⁴³, *amicable compositeurs* nemusejí být nutně advokáty.

¹³⁸ Vlastní překlad: “Las convenciones hechas en los contratos forman para las partes una regla a la cual deben someterse como a la ley misma.”

¹³⁹ Vlastní překlad: Obchodní zákoník, zákon 2.637.

¹⁴⁰ Vlastní překlad: Zákon o pojištění, zákon 17.418.

¹⁴¹ RIVERA, Julio César. El Arbitraje en Argentina. In *Revista de Derecho Comparado* No. 11, Santa Fe: Rubinzal Culzoni, 2005. 157 stran, str. 2. Dostupné z WWW: <http://www.rivera.com.ar/es/publicaciones/articulos-destacados/>

¹⁴² Vlastní překlad: “Los amigables componedores procederán sin sujeción a formas legales, limitándose a recibir los antecedentes o documentos que las partes les presentasen, a pedirles las explicaciones que creyeren convenientes, y a dictar sentencia según su saber y entender.”

¹⁴³ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 45.

Strany sporu si mohou volně smluvit, kterému druhu rozhodčího řízení se podřídí. V případě, že opomenou toto sjednat, obsahuje čl. 766 CPCCN kolizní ustanovení, podle nějž pokud strany v rozhodčí doložce neuvedly nic ohledně toho, zda se jedná o rozhodčí řízení po právu nebo *amiable compositeur*, nebo pokud se domluvily, že spor bude rozhodnut podle pravidel ekvity, půjde o řízení typu *amiable compositeur*. Rivera toto řešení považuje, i ve světle toho, že mezinárodní zdroje (např. Vzorový zákon) dávají přednost rozhodčímu řízení po právu, „za zvláštní, neboť již dlouho je možnost rozhodování *ex aequo et bono* považována za výjimečnou.“¹⁴⁴ Přesně opačné ustanovení pak v čl. 9 obsahuje i Dohoda MERCOSURu.

4.5 Arbitrabilita

Ne všechny spory mohou být předmětem rozhodčího řízení, arbitrabilita sporu tedy označuje zda spor může či nemůže být vyřešen v rámci rozhodčího řízení.

Výše citovaný čl. 1 CPCCN umožňuje prorogovat pouze čistě majetkové záležitosti. V článku 737 obsahuje CPCCN negativní vymezení arbitrability, když stanoví, že rozhodčímu řízení nelze postoupit, pod sankcí úplné neplatnosti, otázky, které nemohou být předmětem smíru. Tím odkazuje na CC, který v Hlavě „O smíru“¹⁴⁵ obsahuje podrobnou úpravu smíru.

Článek 842 a násl. CC pojednávají o předmětu smíru. V článku 849 CC je obecné ustanovení podle nějž může být předmětem smíru jakýkoli druh práv, jakékoli povahy a charakteru, a to i v případě, že jsou podřízeny nějaké podmínce. Předchozí články pak obsahují výjimky z tohoto pravidla tj. stanoví okruhy, které nemohou být předmětem smíru a tudíž ani rozhodčího řízení. Těmito výjimkami jsou: otázky týkající se platnosti či neplatnosti manželství s výjimkou vyrovnání ve prospěch manželství (čl. 843 CC), *res extra commercium* a práva, která nemohou být předmětem smlouvy (čl. 844 CC), otázky týkající se rodičovské zodpovědnosti, manželské autority, vlastního stavu rodiny, nebo práva domáhat se stavu, který osobě přísluší na základě pokrevního nebo jiného příbuzenství (čl. 845 CC), právo na dědění v budoucnosti, nebo dědictví po žijící osobě (čl. 848 CC). Článek 846 CC pak výslovně povoluje vyrovnání čistě peněžních zájmů podřízených stavu osoby.

¹⁴⁴ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 47. Vlastní překlad.

¹⁴⁵ Libro II De los Derechos Personales en las Relaciones Civiles, Sección Primera – Parte Segunda: Extinción de las Obligaciones, Título XIX “De las Transacciones”.

4.6 Rozhodci

Jedním ze základních principů rozhodčího řízení je, že strany mají za rovných podmínek možnost si zvolit rozhodce, který bude jejich spor řešit, a tím této osobě nebo instituci vyjadřují svou důvěru, která je předpokladem respektování budoucího rozhodčího nálezu.

Těžištěm právní úpravy postavení rozhodců v Argentině je Zvláštní část, kniha VI., hlava I. „Rozhodčí řízení“¹⁴⁶ CPCCN. Článek 743 CPCCN mj. stanoví, že jmenována může být pouze zletilá osoba, která má plnou způsobilost k výkonu občanských práv. Plnou způsobilost k výkonu občanských práv pak podle čl. 54 CC zcela postrádají *nasciturus*, nezletilí, duševně nemocní a hluchoněmí, kteří se nemohou dorozumět písemně. Článek 152 bis CC pak obsahuje výčet situací, při kterých lze osobu zbavit způsobilosti soudně, např. zneužívání alkoholu nebo návykových látek, marnotratnost ohrožující rodinu atd. Omezení výše uvedeného čl. 743 CPCCN obsahuje čl. 765 CPCCN, který stanoví, že soudcům a funkcionářům soudů je, pod sankcí úplné neplatnosti, zakázáno přijmout jmenování rozhodcem nebo *amiable compositeur* s výjimkou případů, kdy jednou ze stran sporu je argentinský stát nebo jedna z jeho provincií.

Rivera zmiňuje ještě další okolnosti, které brání stát se rozhodcem podle argentinského práva. Jednak je to nabytí zletilosti manželstvím nebo rozhodnutím soudu a také výkon trestu odnětí svobody. Naopak za překážku výkonu funkce rozhodce nepovažuje, pokud je osoba v úpadku nebo je řeholníkem, kterým CC omezuje právo uzavírat smlouvy.¹⁴⁷

Zákon nestanoví žádné jiné podmínky pro rozhodce, rozhodcem tak může být stanoven i cizinec. Názory na otázku, zda musí být advokátem, ačkoli tak zákon nestanoví (ale např. občanský soudní řád Mendozy vyžaduje, aby rozhodce v rozhodčím řízení po právu byl advokátem), se liší. Rivera dochází k závěru, že takový požadavek nemá oporu v zákoně, ale zároveň dodává, že zvolení rozhodce – advokáta představuje určitou záruku právní kvality jeho rozhodnutí.¹⁴⁸ Z výše uvedeného ustanovení CPCCN vyplývá, že rozhodcem může být pouze fyzická osoba, což je interpretace, kterou podporuje i argentinská jurisprudenc s výjimkou

¹⁴⁶ Parte Especial, Libro Sexto, Título I. “Juicio Arbitral”.

¹⁴⁷ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 225 – 226.

¹⁴⁸ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 231 – 232.

případů, kdy je stanovena jako příslušná instituce, v jejímž rámci existuje rozhodčí soud, nebo jejímž předmětem činnosti je rozhodčí řízení.¹⁴⁹

Jiné podmínky jako je např. věk, kvalifikaci atd. rozhodce si mohou strany stanovit v rozhodčí smlouvě. Rozhodčí řády institucionálních rozhodčích soudů na rozhodce často kladou nároky týkající se jejich kvalifikace, jako je např. vysokoškolský titul, délka praxe v oboru atd.

4.6.1 Určení a jmenování rozhodců

Strany mají podle čl. 743 CPCCN právo jmenovat rozhodce, přičemž třetí může být zvolen stranami přímo, nebo jimi zvolenými dvěma rozhodci. Pokud mezi stranami nedojde ke shodě, provede jmenování příslušný soudce. Toto zákonné ustanovení ovšem neznamená, že rozhodci musejí být vždy tři, strany si mohou dohodnout, že rozhodce bude pouze jeden nebo jich naopak bude více než tři.¹⁵⁰

Pokud se tedy strany, nebo jimi nominovaní rozhodci nedokáží shodnout na třetím rozhodci, bude nominován příslušným soudcem, který je kromě jimi smlouveného limitován pouze výše uvedenými podmínkami pro výkon funkce rozhodce.

V článku 757 CPCCN je ještě zvláštní úprava „umpire rozhodce“, kterého jmenují rozhodci zvolení stranami nebo příslušný soudce v případě, že rozhodci nemohou dosáhnout většinové shody a tedy platného nálezu. Pokud rozhodci dosáhli shody ohledně určitých skutečností, vydají o nich nález a *umpire rozhodce* rozhodne o problematice, ve které nebyli schopni najít konsensus.

4.6.2 Postavení rozhodce a jeho odpovědnost

Výkon funkce rozhodce je dobrovolný, a pokud se rozhodce rozhodne funkci přijmout, musí tak učinit v souladu s čl. 744 CPCCN, tj. před soudním úředníkem složit slib nebo přísahu věrného výkonu své funkce.

Výkon funkce rozhodce zakládá odpovědnost občanskoprávní, trestněprávní, profesní a ve výjimečných případech i odpovědnost instituce, které je rozhodce členem.¹⁵¹

¹⁴⁹ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 227 – 228.

¹⁵⁰ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 216.

¹⁵¹ GREGORINI CLUSELLAS, Eduardo L. El arbitraje y la responsabilidad de los árbitros. In *La Ley* 16/10/2008, 1-La Ley 2008-F, 816.

Občanskoprávní odpovědnost je založena v článku 745, který stanoví, že přijetím funkce rozhodce stranám vzniká právo požadovat, aby plnili své povinnosti, pod sankcí odpovědnosti za škody, a článku 756 CPCCN, který stanoví, že rozhodci, kteří bez řádného důvodu nevydají nález ve stanoveném termínu, ztrácejí nárok na odměnu a vzniká jim odpovědnost za škodu.

Codigo Penal de la Nación Argentina¹⁵² obsahuje v článku 269 skutkovou podstatu, která se vztahuje nejen na soudce, ale i na rozhodce a *amiable compositeurs*. Ti všichni budou potrestáni peněžitou pokutou a trvalým zákazem činnosti v případě, že vydávají rozhodnutí v rozporu se zákonem, kterého se strany sporu nebo oni dovolávají nebo pokud použijí, pro založení svého rozhodnutí, lživé skutky nebo tvrzení.

4.6.3 Odvolání rozhodce

Podle čl. 746 CPCCN lze rozhodce jmenovaného soudcem odvolat ze stejných důvodů jako soudce a rozhodce jmenovaného na základě dohody stran pouze v případě, že jde o důvod, jenž vzniknul až následně, tj. po jmenování rozhodcem. Nepříslušnost rozhodce nelze namítat bezdůvodně a rozhodce může být odvolán pouze na základě dohody stran nebo rozhodnutím soudce.

Důvody pro odvolání soudce taxativně vyjmenovává čl. 17 CPCCN a patří mezi ně příbuzenský vztah s některou ze stran, jejím zástupcem nebo advokátem v linii přímé do čtvrtého stupně a nepřímé do druhého stupně; situace, kdy soudce nebo jeho příbuzní ve výše uvedené linii a stupni mají nějaký zájem na probíhajícím sporu nebo společnosti či spolku s kteroukoli ze stran, státním zástupcem nebo advokátem, s výjimkou akciové společnosti; probíhající právní spor soudce se stranou namítající nepříslušnost; skutečnost, že soudce je dlužníkem, věřitelem nebo ručitelem některé ze stran, s výjimkou oficiálních bank; soudce udal navrhovatele stížnosti nebo na něj podal žalobu, nebo tento naopak udal nebo podal žalobu na soudce před začátkem sporu; podala-li jedna ze stran sporu na soudce oznámení podle kárného řádu¹⁵³ v případě, že Nejvyšší soud projevil ochotu se jím zabývat; byl-li soudce obhájcem jedné ze stran nebo poskytl-li ke sporu svoje stanovisko, posudek nebo doporučení a to před či po zahájení soudního sporu; poskytla-li soudci některá ze stran významné výhody; blízké přátelství soudce s jednou ze stran projevující se

¹⁵² Vlastní překlad: Trestní zákoník.

¹⁵³ Vlastní překlad: Ley sobre enjuiciamiento de magistrados.

důvěrností či frekvencí styků; chová-li soudce vůči straně podávající námitku nepřátelství, nenávist nebo zášť, která se projevuje činy.

Formulace čl. 746 CPCCN je poněkud nešťastná a vyvolává otázku, zda je možné odvolat rozhodce jmenovaného na základě shody obou stran v případě, že jde o důvod, který sice vzniknul již před jmenováním rozhodcem, ale který se straně podávající návrh stal známým až po jmenování. Rivera cituje názor tří různých odborníků, kteří jsou názoru, že to možné je, neboť čl. 747 CPCCN o způsobu návrhu na odvolání odkazuje na čl. 18 CPCCN, který stanoví, že odvolání na základě některé z výše uvedených skutečností, která se straně stane známou až následně, je nutno podat do pěti dnů.¹⁵⁴

Čl. 747 CPCCN stanoví, že návrh na odvolání je třeba podat písemně včetně popisu důvodu odvolání a návrhu případných důkazů o tvrzené skutečnosti (náležitosti návrhu se řídí podle čl. 20 CPCCN) rozhodcům samotným ve lhůtě pěti dnů od jejich jmenování soudcem, nebo vzniku skutečnosti viz výše. V případě, že rozhodce návrhu odvolání nevyhoví, rozhodne o ní soudce, kterému se zavázal řádně vykonávat svou funkci. Po dobu rozhodování ohledně návrhu je rozhodčí řízení pozastaveno. Jmenování náhradního rozhodce se řídí mechanismem, který si strany smluvně stanovily anebo jej určí soudce.¹⁵⁵

V případě *amiable compositeurs* stanoví zákon důvody pro podání návrhu na odvolání odlišně. Podle čl. 768 CPCCN mohou být odvolání pouze z důvodů vzniklých po jmenování, kterými jsou: přímý či nepřímý zájem na záležitosti; příbuzenský vztah s některou ze stran, jejím zástupcem nebo advokátem v linii přímé do čtvrtého stupně a nepřímé do druhého stupně a veřejně projevovaná nenávist vůči stranám. Možnosti pro odvolání *amiable compositeur* jsou tak více limitované než v případě rozhodce po právu.

4.7 Řízení

Řádná úprava podoby rozhodčího řízení je nezbytná pro jeho úspěch. Výrazem volnosti smluvních stran je, že v limitech spravedlivého procesu mají možnost si průběh rozhodčího řízení sjednat dohodou nebo odkázat na rozhodčí řád některé z rozhodčích institucí. V případě, že svého práva nevyužijí, řídí se procesní postup ustanoveními CPCCN.

¹⁵⁴ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 249 – 250.

¹⁵⁵ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 251.

Právo na spravedlivý proces je zakotveno v čl. 18 CNA a v čl. 760 CPCCN, který stanoví důvody pro možnost podání žaloby na neplatnost nebo na vysvětlení v případě, že nález je založen na zásadním nedostatku řízení.

Ačkoli CPCCN a provinční předpisy v tomto ohledu mlčí, obecně je přijímán a judikaturou potvrzen princip *kompetenz-kompetenz*, tj. právo rozhodců rozhodnout o své (ne) příslušnosti k rozhodování jim předloženého sporu. Tento princip byl dále potvrzen v čl. 8 a čl. 18 odst. 1 Dohody MERCOSURu.

Právo stran zvolit si procesní pravidla je stanoveno v čl. 741 odst. 1 CPCCN jako jedna z fakultativních náležitostí rozhodčího závazku. Podle ustanovení čl. 751 CPCCN tak strany mají možnost učinit i v rámci rozhodčí doložky nebo pozdější dohodou, pokud tak ale přesto neučiní, mají rozhodci na výběr zda aplikovat procesní pravidla obyčejného či zrychleného soudního řízení podle povahy a hospodářského významu případu. Jejich rozhodnutí je konečné.¹⁵⁶

4.7.1 Místo řízení

Určení místa rozhodčího řízení je pro mezinárodní rozhodčí řízení velice důležitým prvkem. Právo zvolit si místo rozhodčího řízení je smluvním stranám svěřeno výše uvedeným čl. 741 odst. 1 CPCCN. Rivera ovšem volbu Argentiny jako místa mezinárodního rozhodčího řízení nedoporučuje z důvodu přílišné tendence argentinských soudů zasahovat do autonomie rozhodčího řízení čímž byla mj. relativizována účinnost dohod stran o vzdání se opravných prostředků¹⁵⁷ (více viz také níže).

4.7.2 Dokazování

CPCCN neobsahuje speciální ustanovení ohledně dokazování v rámci rozhodčího řízení. V případě, že strany nesmluví jinak a procesní pravidla budou určovat rozhodci viz výše, bude se dokazování řídit příslušnými pravidly. Pro hodnocení důkazu platí zásada volného hodnocení.

V případě, že rozhodci nemohou důkaz opatřit vlastním působením (např. je třeba předvolat svědka, který nereaguje na jejich výzvu), jsou rozhodci oprávněni obrátit na příslušného soudce, který přijme opatření, která považuje za nutná.¹⁵⁸

¹⁵⁶ FERNANDEZ, R. L. a GÓMEZ LEO, O. R.: dílo citováno v pozn. č. 129, str. 16.

¹⁵⁷ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 344 – 345.

¹⁵⁸ FERNANDEZ, R. L. a GÓMEZ LEO, O. R.: dílo citováno v pozn. č. 129, str. 16.

4.8 Rozhodčí nález

Výsledkem rozhodčího řízení je rozhodčí nález, ve kterém rozhodci formulují své rozhodnutí ve věci, která jim byla předložena k rozhodnutí a která tím nabývá povahy *res iudicata*.

Podle Rivery jsou rozhodčí nálezy v argentinském právu chápány jako opravdové rozsudky (viz níže k možnosti odvolání), což klade nároky na jejich obsah včetně např. nutnosti nález řádně odůvodnit, ačkoli zákon takovou povinnost u rozhodčího nálezu výslovně nestanoví, nebo formu, která se bude kvůli absenci specifického ustanovení pro rozhodčí nález řídit podle ustanovení pro rozhodnutí soudu v prvním stupni.¹⁵⁹

Zákon v čl. 754 CPCCN stanoví požadavky na obsah rozhodčího nálezu. Nález, vydaný v rámci lhůty, má obsahovat rozhodnutí ohledně všech sporných otázek, které byly rozhodcům předloženy, včetně otázek akcesorických. Rozhodci a *amiable compositeurs* tedy rozhodují i o nákladech řízení dle čl. 772 CPCCN.

Důležitým faktorem je lhůta stanovená pro vydání rozhodčího nálezu (čl. 755 CPCCN). Tato lhůta běží od momentu, kdy rozhodci přijmou rozhodčí závazek do vydání nálezu. Strany mají možnost ji fakultativně stanovit v rozhodčím závazku (viz výše), a pokud tak neučiní, stanoví ji příslušný soudce. Zákon stanoví, že stanovená lhůta se staví pouze v případě, kdy je třeba vyměnit rozhodce a prodlužuje se o 30 dnů v případě úmrtí jedné ze stran. Na společnou žádost rozhodců ji soudce, pokud zdržení nelze přičítat rozhodcům, může prodloužit, nebo tak mohou učinit dohodou strany samotné (čl. 754 CPCCN). Pokud tak ale neučiní a lhůta již uběhla, je to důvod neplatnosti rozhodčího závazku (viz výše). Pro rozhodčí řízení *amiable compositeurs* je lhůta zákonem stanovena odlišně – nesjednají-li ji strany, musejí dle čl. 770 CPCCN rozhodnout během tří měsíců.

4.8.1 Přezkoumání a zrušení rozhodčího nálezu

Neplatným je takový rozhodčí nález, který ve své dispozitivní části obsahuje protichůdná rozhodnutí (čl. 761 CPCCN). Proti nálezu lze použít opravné prostředky, které jsou uplatnitelné v případě soudního rozhodnutí. V případě, že se strany dohodly o vyloučení možnosti použití opravných prostředků, budou zamítnuty bez jakéhokoli odůvodnění. Zákon však v čl. 760 CPCCN stanoví dva opravné prostředky, kterých se

¹⁵⁹ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 578-579 a 594-597.

nelze vzdát. Jsou jimi žaloba na vysvětlení a na neplatnost založené na zásadním nedostatku řízení a v případě, že rozhodci rozhodli mimo stanovenou lhůtu (tj. v době, kdy rozhodčí závazek již nebyl platný) nebo ohledně záležitostí, které jim nebyly svěřeny. V posledním případě, pokud je to možné, bude neplatnost jen částečná. Naopak neplatnost nezpůsobuje, když jeden z rozhodců odmítne nálezu podepsat – aby byl nálezu platný, postačí podle čl. 757 CPCCN podpisy většiny rozhodců. Tímto je zabráněno odporu rozhodce jmenovaného stranou, která má podle nálezu prohrát.¹⁶⁰ CPCCN nestanoví náležitosti doručení rozhodčího nálezu.

V souvislosti s možností stran dohodnout se o vyloučení použití opravných prostředků je vhodné zmínit judikaturu ohledně této problematiky. V případě *José Cartellone Construcciones Civiles S.A. c/ Hidroeléctrica Norpatagónica S.A. o Hidronor S.A.*¹⁶¹ vydal CSJN značně kontroverzní rozsudek, když uvedl mj.: „*Vzdání se práva odvolání se proti rozhodčímu nálezu nelze zákonně interpretovat tak, že se vztahuje i na předpoklad, kdy podmínky vydaného nálezu jsou protichůdné veřejnému pořádku, neboť není logické při formulaci vzdání se tohoto obsahu předpokládat, že rozhodci vydají rozhodnutí trpící takovou vadou. V souvislosti s tímto je třeba připomenout, že funkcí rozhodců je zvážení faktů a řádná aplikace práva, čehož následkem by za takových podmínek nebylo proti jimi vydanému nálezu odvolání. Jejich rozhodnutí ale naopak může být soudně napadeno v případě, že je neústavní, nezákonné nebo nesmyslné.*“¹⁶² O čtyři roky později v případě *Cacchione Ricardo C. c/ Urbaser Argentina* CSJN dospěl k diametrálně odlišnému závěru, podle nějž pokud strany dohodou vyloučí opravné prostředky ve věci, kterou dobrovolně podřídily arbitráži, mohou obecné soudy zasáhnout pouze v případě žaloby na neplatnost. Nejvyšší argentinský soud tedy v rozpětí několika málo let judikoval naprosto odlišně, což nepřispívá k právní jistotě. Podle Gedwillo je toto závažná otázka, kterou zhoršuje absence národní úpravy rozhodčího řízení, která by zavedla jasné normy nejen ve vztahu k pravomoci nebo jurisdikci argentinských soudů co se týká

¹⁶⁰ FENOCHIETTO, C. E.: dílo citováno v pozn. č. 130, k čl. 795.

¹⁶¹ Ze dne 1. června 2004, dostupný z WWW: http://www.csjn.gov.ar/cfal/fallos/cfal3/cons_fallos.jsp

¹⁶² Vlastní překlad: „Que en atención a lo expuesto, no puede lícitamente interpretarse que la renuncia a apelar una decision arbitral se extienda a supuestos en que los términos del laudoque se dicte contraríen el orden público, pues no es lógico prever, al formular una renuncia con ese contenido, que losárbitros adoptarán una decisión que incurra en aquel vicio. Cabe recordar al respecto que la apreciación de los hechos y la aplicación regular del derecho son funciones de los árbitros y, en consecuencia, el laudo que dicten será inapelable en esas condiciones, pero, en cambio, su decisión podráimpugnarse judicialmente cuando sea inconstitucional, ilegal o irrazonable.“

rozhodčího řízení, ale také ve vztahu k dosahu kompetence argentinských soudců k přezkumu nálezů vydaných zahraničními (rozhodčími) soudy.¹⁶³

V případě, že strany opravné prostředky nevyloučily, je třeba je uplatnit do pěti dnů od vydání nálezu u rozhodčího soudu. Pokud si strany nesjednají příslušnost jiných rozhodců, tak o opravných prostředcích dle čl. 763 CPCCN rozhoduje soud nadřízený soudci, kterému by záležitost byla příslušná v prvním stupni, kdyby ji strany bývaly nesvěřily rozhodčímu soudu. Pokud by rozhodci opravný prostředek zamítli, použije se ustanovení čl. 282 a 283 CPCCN tj. strana by se měla za splnění určitých podmínek obrátit přímo na příslušný soud viz výše. Proti rozhodnutí *amiable compositeurs* nelze dle čl. 771 CPCCN použít opravné prostředky kromě žaloby na neplatnost (viz výše).

Dohoda MERCOSURu stanoví některé podmínky odlišně nebo konkrétněji. Rozhodčí nález charakterizuje jako psaný, odůvodněný a obsahující rozhodnutí o celé sporné záležitosti. V čl. 20 odst. 4 jsou pak stanoveny formální náležitosti rozhodčího nálezu: podpis rozhodců, místo a datum rozhodnutí, odůvodnění, rozhodnutí o všech záležitostech svěřených rozhodčímu řízení a stanovení nákladů na rozhodčí řízení. V čl. 22 jsou oproti zákonným ustanovení rozšířeny důvody neplatnosti nálezu: neplatnost rozhodčí smlouvy; nesprávné ustanovení rozhodčího soudu; řízení se neřídilo ustanoveními této smlouvy, řádem rozhodčí instituce nebo rozhodčí smlouvou; nebyly dodrženy principy řádného procesu; rozhodovala osoba nezpůsobilá být rozhodcem; bylo rozhodnuto o záležitosti nesvěřené rozhodčímu řízení nebo bylo rozhodnuto mimo rozsah rozhodčí smlouvy.

4.9 Uznání a výkon rozhodčího nálezu

Právní úpravu v rámci národního práva najdeme v čl. 517 a násl. CPCCN, na které odkazuje čl. 519 bis CPCCN za splnění dvou podmínek – jsou splněny podmínky stanovené v čl. 517 CPCCN a záležitost, o které bylo rozhodováno, je schopná být předmětem rozhodčího řízení podle čl. 737 (viz výše).

Čl. 517 CPCCN stanoví, že rozhodčí nález je vykonatelný splňuje-li podmínky smluv uzavřených se zemí, kde byl vydán. V případě absence takové smlouvy bude rozhodčí nález vykonatelný splňuje-li podmínky stanovené tímto článkem. Těmito podmínkami jsou: nález, který má v zemi vydání povahu *res*

¹⁶³ GEDWILLO, Irina Natacha. Ejecución de laudos arbitrales internacionales en materia comercial. In *La Ley* 31/07/2008, 1-La Ley 2008-D, 1221.

iudicata, vydal soud kompetentní podle argentinských předpisů mezinárodní příslušnosti a je důsledkem osobní či věcné žaloby o movitou věc, pokud tato byla během nebo po ukončení rozhodčího řízení přemístěna do Argentiny; strana, vůči které výkon nálezu směřuje, byla osobně vyzvána a byla ji umožněna obrana; nálezu splňuje náležitosti nálezu stanovené v místě vydání a podmínky ověření dle národního práva; nálezu neohrožuje principy veřejného pořádku dle argentinského práva a konečně že nálezu není v rozporu s nálezem vydaným dříve či ve stejnou dobu argentinským tribunálem.

Cizí rozhodčí nález, při absenci mezinárodní smlouvy, je v Argentině vykonatelný po provedení tzv. *exequatur*, což je formální řízení, jehož cílem není přezkoumávat vydané rozhodnutí, ale zjistit, zda splňuje požadavky čl. 517 CPCCN. Soudce má tedy možnost nález buď uznat nebo neuznat vykonatelným. *Exequatur* tedy spočívá v udělení oprávnění přistoupit k jeho výkonu v Argentině.¹⁶⁴

Exequatur probíhá dle ustanovení čl. 518 CPCCN, které stanoví, že nárok na výkon cizího nálezu je třeba uplatnit před soudcem příslušného soudu prvního stupně. Pokud soudce vykonatelnost uzná, postupuje se při výkonu stejně jako při výkonu rozsudků vydaných argentinskými soudy. Pokud s ním jedna ze stran nesouhlasí, lze proti němu podat odvolání.

V případě uznání rozhodčího řízení není *exequatur* nutné, ale nález musí splňovat požadavky dle čl. 517 CPCCN.¹⁶⁵

Argentina je stranou mnoha mezinárodních smluv, které se použijí ve většině případů uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Patří mezi ně Washingtonská úmluva a hlavně Newyorská úmluva, při jejíž ratifikaci Argentina využila svého práva dle čl. I odst. 3 a vydala prohlášení, kterým přijala výhradu reciprocity a omezila její použití na spory vzniklé z právních vztahů smluvních či mimosmluvních, jež jsou pokládány podle jejího vnitrostátního právního řádu za spory obchodní. K tomu Rivera uvádí, že toto omezení na obchodní spory znamená, že v případě, že půjde o výkon nálezu ve věci neobchodního charakteru, budou použitelné jiné mezinárodní smlouvy ratifikované Argentinou nebo ustanovení provinčních občanských soudních řádů.¹⁶⁶ Panamská úmluva se také vztahuje pouze na obchodní rozhodčí řízení a v čl. 4 stanoví, že ve věci výkonu a uznání cizího rozhodčího nálezu se má postupovat stejně

¹⁶⁴ FENOCHIETTO, C. E.: dílo citováno v pozn. č. 130, k čl. 515.

¹⁶⁵ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 738-739.

¹⁶⁶ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 730 -731.

jako by šlo o rozsudek vydaný domácím či zahraničním obecným soudem v souladu s procesními zákony země, kde má být vykonán a mezinárodními smlouvami. Montevidejská úmluva má širší záběr, neboť v čl. 1 stanoví, že se vztahuje na rozsudky a rozhodčí nálezy ve věcech občanskoprávních, obchodních nebo pracovněprávních pokud členských stát nevyužije práva výhrady. Zároveň omezuje svou působnost ve věci rozhodčích nálezů pouze na rozhodčí nálezy ve všech věcech na něž se nevztahuje Panamská úmluva.

Dohoda MERCOSURu o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení, pak v čl. 23 odkazuje na ostatní mezinárodní dohody – Panamskou úmluvu, Protokol o spolupráci a jurisdikční asistenci v oblasti občansko-, obchodně-, pracovně- a správněprávní (dále jen „Protokol“) a Montevidejskou úmluvu. Protokol pro Argentinu představuje významné rozšíření oproti Newyorské úmluvě, neboť se vztahuje i na rozhodčí řízení ve věcech občansko-, obchodně-, pracovně- a správněprávních.¹⁶⁷

¹⁶⁷ RIVERA, J. C.: dílo citováno v pozn. č. 110, str. 735.

5 Mezinárodní úprava

5.1 Stálé rozhodčí soudy

Jak je uvedeno výše, strany mají právo zvolit si k řešení svého sporu zahraniční rozhodčí instituci. Takových institucí existuje nepřeberné množství, ovšem některé mají výsadní postavení především díky své tradici a dobré pověsti.

Mezi takové instituce jsou v literatuře obvykle řazeny: Rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži (ICC, *Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce in Paris*), Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA, *London Court of International Arbitration*), Rozhodčí Institut stockholmské obchodní komory (SCC, *Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce*) a Mezinárodní centrum pro řešení sporů Americké rozhodčí asociace (AAA, *American Arbitration Association*).¹⁶⁸

Tyto instituce vydávají rozhodčí řády či pravidla, vedou seznamy rozhodců a mají vypracována pravidla pro náklady řízení. Mimo jiné vydávají také doporučené znění rozhodčí doložky, kterou strany spor svěřují dané rozhodčí instituci. Správná a bezchybná formulace rozhodčí doložky je totiž důležitým faktorem, kterým lze předejít budoucím komplikacím.

Spolu s nárůstem mezinárodního obchodu v posledních letech roste i význam a dosah těchto institucí (např. Mezinárodní centrum pro řešení sporů AAA má pobočky v Evropě, Mexiku a Asii) a objem sporů, které každoročně řeší. I když existuje množství jiných institucí, mnoho společností dává, i za cenu vyšších nákladů, přednost spolupráci s jednou z těchto zavedených institucí, neboť mají větší jistotu, že tato instituce bude existovat i za několik let, kdy by mohlo dojít ke vzniku sporu.¹⁶⁹

5.2 Právní úprava v rámci MERCOSURu

MERCOSUR je regionální organizací sdružující od počátku 90. let minulého století, kdy byla v roce 1991 podepsána v Asunciónu zakládací smlouva, čtyři latinskoamerické země – Argentinu, Brazílii, Paraguay a Uruguay. Později se k těmto státům přidaly i další země Jižní Ameriky (Bolívie, Chile, Peru, Ekvádor a

¹⁶⁸ Např. ROZEHNALOVÁ či MOSES.

¹⁶⁹ MOSES, M. L.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 10-12.

Bolívie)¹⁷⁰, ovšem ty nemají status členů, ale pouze přidružených zemí.¹⁷¹ V první fázi se sdružení soustředilo na vytvoření zóny volného obchodu a ve druhé fázi na vznik celní unie. Bohužel ani v jednom případě se státy nedokázaly úplně shodnout a vyjednaly si množství výjimek, např. v oblasti automobilového průmyslu.¹⁷² Vervaele MERCOSUR charakterizuje jako „*mezivládní organizaci s komunitárními cíly, která ale nemá supranacionální povahu (..), přitom je na základě Protokolu z Ouro Preto¹⁷³ nadána právní subjektivitou (čl. 34, POP)*“.¹⁷⁴

5.2.1 Řešení sporů mezi členskými státy MERCOSURu

Řešení sporů mezi členskými státy MERCOSURu se vyvíjelo v několika fázích podle toho, jak členské státy přijímaly nové dohody.

5.2.1.1 Smlouva z Asunciónu, 1991

Tato smlouva (dále SA) položila základy systému řešení sporů v rámci MERCOSURu. Podle její Přílohy č. 3 titulované Řešení sporů, měl být jakýkoli spor mezi členskými státy vzniklý jako následek aplikace smlouvy řešen přímým vyjednáváním. V případě, že by strany takto nedosáhly řešení, měl být spor předložen Skupině společného trhu¹⁷⁵, která (s možností svolat expertní skupinu) měla po vyhodnocení sporu formulovat do šedesáti dnů doporučení pro strany sporu. Pokud by ani takto nebylo dosaženo řešení, měl být spor předložen Radě společného trhu¹⁷⁶, která pak předložila své doporučení. Toto řešení však od začátku bylo pouze dočasné.

5.2.1.2 Protokol z Brasílie o řešení sporů, 1993

Protokol z Brasílie (dále PB) byl uzavřen již v roce 1991, ale v účinnost vstoupil až v roce 1993. Cílem tohoto protokolu, který je vyjádřen v čl. 1, bylo zjednodušení řešení sporů vzniklých mezi státy ohledně interpretace, aplikace nebo

¹⁷⁰ Venezuela se stane členem jakmile Paraguay ratifikuje její přístupovou smlouvu.

¹⁷¹ Mercosur. *Acerca del MERCOSUR* [online]. Montevideo: MERCOSUR. [cit. 2012-02-05]. Dostupný z WWW: http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=655&site=1&channel=secretaria&seccion=2

¹⁷² Redacción La Voz. *La Voz: Argentina y Brasil acuerdan nuevo régimen automotriz para 2013* [online]. Poslední aktualizace 17. 12. 2010. cit. 2012-02-05]. Dostupný z WWW: <http://www.lavoz.com.ar/noticias/politica/argentina-y-brasil-acuerdan-nuevo-regimen-automotriz-para-2013>

¹⁷³ POP, z roku 1994, upravuje zejména institucionální uspořádání MERCOSURu.

¹⁷⁴ VERVAELE, John. A.E. El Mercosur y la integración regional en Sudamérica. *Revista de Derecho Internacional y del Mercosur*. 2005, č. 4 str. 3.

¹⁷⁵ Vlastní překlad: “Grupo Mercado Común”, výkonný orgán MERCOSURu.

¹⁷⁶ Vlastní překlad: “Consejo del Mercado Común”, nejvyšší orgán MERCOSURu tvořený ministry zahraničních věcí a hospodářství členských zemí.

neplnění ustanovení SA, dalších dohod uzavřených v jejím rámci nebo rozhodnutí Rady společného trhu a rezolucí Skupiny společného trhu.

Řešení sporu podle PB opět znamenalo nejprve přímé vyjednávání mezi stranami sporu trvající nejdéle patnáct dní a následné zapojení Skupiny společného trhu. Nově ovšem ve třetí fázi dochází k zapojení rozhodčího řízení ad hoc. Každý členský stát pro tyto účely podle PB určil deset rozhodců, z nichž si pak v případě sporu každá strana určila jednoho, přičemž na třetím, nepocházejícím z ani jednoho ze států ve sporu, se strany společně shodly. Rozhodnutí takového tribunálu bylo konečné a nebylo proti němu odvolání. Strana, která prohrála pak měla třicet dnů na přijetí opatření, aby vyhověla jeho podmínkám. Pokud se tak nestalo, měla strana, která vyhrála, právo přijmout dočasná kompenzační opatření.

5.2.1.3 Protokol z Olivos o řešení sporů v rámci MERCOSURu, 2004

Ač podepsán již v roce 2002, vstoupil v účinnost až od 1. ledna 2004. Jednou ze zásadních změn, kterou přinesl, je že, pokud se členská země – stěžovatel, nebo země po dohodě rozhodnou svůj spor řešit v rámci MERCOSURu, nemají již možnost ten samý spor přednést i před jiným fórem (např. WTO, již jsou všechny členské státy MERCOSURu členem) a naopak.

Úprava první fáze řešení sporu byla převzata z PB tj. přímé vyjednávání mezi státy. Ovšem druhá fáze, tj. řešení sporu za pomoci Skupiny společného trhu se stala fakultativní. Strany sporu mají možnost svůj spor předložit přímo rozhodčímu řízení ad hoc. Spor se před Skupinu společného trhu může dostat i v případě, že o to požádá členský stát, který není stranou sporu. Pravidla rozhodčího řízení byla v hlavních rysech opět převzata z PB.

Druhou zásadní změnou, kterou Protokol přinesl, je vznik Stálého přezkumného tribunálu¹⁷⁷ se sídlem v Asunciónu. Je tvořen pěti rozhodci, volenými na dva roky, přičemž každý členský stát nominuje jednoho a pátý rozhodce je volen na tři roky dohodou všech členských států nebo losem pokud se nemohou shodnout. Má právo potvrdit, změnit nebo zrušit právní základ nebo rozhodnutí samotné ad hoc rozhodčího řízení. Strany sporu mají také možnost obrátit se na něj přímo pokud selžou jejich vzájemná přímá vyjednávání. Jeho rozhodnutí je konečné a má povahu *res iudicata*.

¹⁷⁷ Vlastní překlad: “Tribunal Permanente de Revisión”.

Strana, která prohraje řízení ad hoc či před Stálým tribunálem má třicet dnů na přijetí opatření, aby vyhověla jeho podmínkám. Pokud se tak nestane, má strana, která spor vyhrála, právo přednést záležitost opět před tribunál ad hoc resp. Stálý tribunál. Ten má pak opět třicet dnů na vydání dalšího doporučení. Mezitím může strana, která vyhrála, zavést dočasná kompenzační opatření.

V roce 2007 byl připraven protokol modifikující znění tohoto protokolu. Přináší změny, které budou aktuální jakmile dojde k rozšíření skupiny – např. neomezuje počet členů Stálého tribunálu na pět rozhodců, ale stanoví, jak postupovat pro případ, že by jich byl sudý počet. Tento protokol zatím ratifikovala pouze Argentina a Brazílie, a proto není účinný.

5.2.2 Řešení sporů mezi členským státem MERCOSURu a osobou soukromého práva

5.2.2.1 Protokol z Brazílie o řešení sporů, 1993

PB ve své Kapitole V. poprvé upravil problematiku řešení sporů mezi členským státem MERCOSURu a osobou soukromého práva tj. jak fyzickou tak právnickou osobou. Těm přiznává možnost bránit se proti právním nebo správním opatřením členského státu, která mají omezující nebo diskriminační účinek nebo jinak narušují konkurenci v rozporu s SA, dalšími dohodami uzavřenými v jejím rámci nebo rozhodnutími Rady společného trhu a rezolucemi Skupiny společného trhu. Nevztahoval se tedy na případy kdy by stát naopak opomněl něco konat.

Prvním krokem stěžovatele bylo podání stížnosti k národní sekci MERCOSURu, kde příslušnost se řídila podle místa obvyklého bydliště resp. sídla nebo podnikání. Tato národní sekce pak mohla zahájit jednání s národní sekcí státu – rušitele (se lhůtou patnáct dní pro nalezení konsensu) nebo záležitost rovnou předat Skupině společného trhu. Ta byla kompetentní i v případě, že do patnácti dnů nebylo nalezeno řešení mezi národními sekcemi a za účelem vyřešení situace svolala panel expertů, který měl do třiceti dnů vydat doporučení pro vyřešení sporu. Tito experti pocházeli ze seznamu expertů, kam každý členský stát nominoval šest osob a rozhodovali v panelu tří expertů zvolených Skupinou, ovšem jejich rozhodnutí nemělo právní sílu. V případě, že experti došli většinovým rozhodnutím k závěru, že nárok byl oprávněný, mohl kterýkoli členský stát požádat členský stát – rušitele, aby přijal opravná opatření nebo rovnou chybné opatření zrušil. V případě, že by členský stát tento požadavek nesplnil během patnácti dnů, měl pak členský stát, který

požadavek vznesl, právo přistoupit k rozhodčímu řízení mezi dvěma členskými státy tak jak je popsáno výše.

5.2.2.2 Protokol z Olivos o řešení sporů v rámci MERCOSURu, 2004

Hlavní změnou je, že zatímco podle PB národní sekce „mohla“¹⁷⁸ zahájit jednání s národní sekcí státu – rušitele, podle současné úpravy tak za splnění určitých předpokladů učinit „musí“¹⁷⁹. Rozhodnutí expertů nově musí být jednomyslné.

5.2.3 Vzájemná ochrana investic v rámci MERCOSURu

Jelikož členské státy MERCOSURu mezi sebou neuzavřely BITs, měly být vzájemné investice chráněny podle Protokolu z Colonie o vzájemné podpoře a ochraně investic v MERCOSURu¹⁸⁰. Protokol ovšem nikdy nevstoupil v platnost, neboť ho neratifikovala ani jedna z členských zemí MERCOSURu.¹⁸¹

5.2.4 Ochrana zahraničních investic v zemích MERCOSURu

Úprava ochrany zahraničních investic v zemích MERCOSURu měla být harmonizována na základě Protokolu z Buenos Aires o podpoře a ochraně investic pocházejících z nečlenských států MERCOSURu¹⁸². Protokol nevstoupil v platnost, neboť jej neratifikovala Brazílie, což vzhledem k jejímu odmítavému postoji k BITs a skutečnosti, že ani není členem ICSID, není příliš překvapivé.

Scotti k tomu uvádí: „*V MERCOSURu bohužel zatím neexistuje žádný systém řešení sporů, ve kterém by osoby soukromého práva, v tomto případě investoři, mohli vyřešit své rozpory. Domníváme se, že toto je další nedořešená problematika, která představuje velký nedostatek bloku, a proto musí být co nejdříve vyřešena.*“¹⁸³

¹⁷⁸ Vlastní překlad: čl. 27 PB “podrá (...) entablar o elevar”.

¹⁷⁹ Vlastní překlad. čl. 41 PO “deberá entablar consultas...”.

¹⁸⁰ Vlastní překlad: “Protocolo de Colonia para la Promoción y Protección Recíproca de Inversiones en el Mercosur”.

¹⁸¹ Informace z:

http://www.mercosur.int/innovaportal/v/3750/1/secretaria/tratados_protocolos_y_acuerdos_depositados_en_paraguay

¹⁸² Vlastní překlad: “Protocolo de Buenos Aires sobre Promoción y Protección de Inversiones provenientes de Estados No Partes del Mercosur”.

¹⁸³ SCOTTI, Luciana B. Doctrina Completa: Inversiones Extranjeras e integración regional: El caso del MERCOSUR. In *elDial.com*, publikováno 2.12.2011 str. 23. Vlastní překlad: “En el MERCOSUR, lamentablemente, no existe aún un sistema de resolución de controversias en el que los particulares, en este caso los inversores, puedan dirimir sus diferencias. Creemos que esta es otra materia pendiente que constituye una gran deficiencia del bloque y que por ende, debe ser superada con toda urgencia para su consolidación.”

5.2.5 Spolupráce v oblasti procesního práva

5.2.5.1 *Protokol z Las Leñas o spolupráci a jurisdikční asistenci v oblasti občansko-, obchodně-, pracovní- a správněprávní, 1996*¹⁸⁴

Tento protokol byl uzavřen již v roce 1992 a Argentina ho ratifikovala prostřednictvím zákona 24.578 v roce 1996. Jeho kapitola V. se zabývá uznáváním a výkonem rozsudků a rozhodčích nálezů.

5.2.5.2 *Dohoda MERCOSURu o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení, 2002*¹⁸⁵

Tato dohoda byla uzavřena v roce 1998, v Argentině byla ratifikována zákonem 25.223. Jako další ji ratifikovala Brazílie, takže v souladu s ustanovením dohody začala nejprve platit pro tyto dva státy a následně i v Uruguayi a Paraguayi v roce 2005, resp. 2008. Dohoda, jejíž působnost je vymezena v čl. 3¹⁸⁶, obsahuje kompletní úpravu rozhodčího řešení jako alternativní metody řešení sporů vznikajících z mezinárodních obchodních smluv mezi osobami soukromého práva.

¹⁸⁴ Vlastní překlad: “Protocolo de Cooperación y Asistencia Jurisdiccional en Materia Civil, Comercial y Administrativa”.

¹⁸⁵ Vlastní překlad: “Acuerdo sobre Arbitraje Comercial Internacional del Mercosur”.

¹⁸⁶ Dohoda se vztahuje na rozhodčí řízení, jeho organizaci a postup, a na rozsudky nebo rozhodčí nálezy pod podmínkou: 1) že rozhodčí smlouvu uzavřely fyzické či právnické osoby, které v době uzavření měly obvyklé bydliště, ohnisko obchodů, sídlo, pobočky, závod či filiálku ve více než jednom členském státě MERCOSURu, nebo 2) hlavní smlouva má objektivní vztah (právní či ekonomický) s více než jedním členským státem MERCOSURu, nebo 3) strany se nedohodly odlišně a hlavní smlouva má objektivní vztah (právní či ekonomický) s jedním členským státem MERCOSURu a rozhodčí soud má sídlo v jednom z členských států MERCOSURu, nebo 4) hlavní smlouva má objektivní vztah (právní či ekonomický) s jedním členským státem MERCOSURu a rozhodčí soud nemá sídlo v žádném z členských států MERCOSURu, ale strany výslovně vyjádřily svou vůli podřídit se této Dohodě a nebo 5) hlavní smlouva nemá žádný objektivní vztah (právní či ekonomický) se žádným z členských států MERCOSURu a strany zvolily rozhodčí soud se sídlem v členském státě a zároveň výslovně vyjádřily svou vůli podřídit se této Dohodě.

6 Investice ze zahraničí

6.1 Bilaterální dohody o ochraně investic

Bilaterální dohody o ochraně investic (Bilateral Investment Treaty, dále BIT nebo BITs) jsou jedním ze způsobů podpory přímých zahraničních investic¹⁸⁷. Historicky první BIT byla uzavřena v roce 1959 mezi Německem a Pákistánem¹⁸⁸ a ke konci roku 2010 těchto dohod existovalo již 2 807¹⁸⁹ (ovšem hlavní nárůst spadá do období 90. let minulého století po rozpadu Sovětského svazu¹⁹⁰). Tyto smlouvy jsou uzavírány mezi dvěma suverénními státy, dříve hlavně mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi, dnes, jak uvádí Zpráva UNCTAD 2011, stále častěji i mezi rozvojovými zeměmi a transformujícími se ekonomikami.

Jejich primárním cílem je přilákat do země zahraniční investory a na druhé straně poskytnout investorům právní jistotu a ochranu jejich investici v zemích, jejichž právní systém je obvykle nedokonalý. Obsah jednotlivých BITs se liší, ale obecně lze říci, že investorovi (tento pojem stejně jako pojem „investice“ bývají poměrně široce vymezeny) zaručují: řádné a spravedlivé zacházení, plnou ochranu a bezpečnost, ochranu proti vyvlastnění a znárodnění bez náhrady, zacházení dle doložky nejvyšších výhod, zásadu národního zacházení, volný převod prostředků.¹⁹¹ Některé BITs obsahují i značně kontroverzní tzv. „umbrella clause“.

Podstatou *umbrella clause* je, že hostitelský stát se zavazuje dodržovat závazky, které přijal v investičních smlouvách uzavíraných přímo s investory. Sporné je, zda jakékoli porušení smluvního závazku vyplývajícího z přímé smlouvy mezi hostitelským státem a investorem znamená také porušení BIT obsahující tuto klauzuli. Rozhodčí tribunály ICSID přitom k této otázce nezaujaly jednotné stanovisko, když ve sporu *SGS v. Pákistán* byla tato teze zamítnuta a naopak ve sporu *SGS v. Filipíny* přijata.¹⁹²

¹⁸⁷ Dále také mezinárodní investiční dohody, národní legislativa, investiční smlouvy uzavírané přímo mezi státem a investorem, zpráva UNCTAD 2011 (str. 100, dostupná z WWW: http://www.unctad.org/en/docs/wir2011_embargoed_en.pdf) uvádí také smlouvy o zamezení dvojímu zdanění.

¹⁸⁸ BIANCHI, Alberto B. El estado nacional ante el arbitraje. In *La Ley*. 2005 – B, 1405.

¹⁸⁹ Zpráva UNCTAD 2011, str. 100, citována v pozn. č. 187.

¹⁹⁰ MONTT, Santiago. *State Liability in Investment Treaty Arbitration*. Oxford: Hart Publishing, 2009. 1. vyd. 416 stran, str. 1.

¹⁹¹ MOSES M. L.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 230 – 231.

¹⁹² BLACKABY N. a PARTASIDÈS C.: dílo citováno v pozn. č. 3, str. 506 – 507.

V poslední době se také množí úvahy, zda vlastně BITs slouží svému účelu, tj. zda pomáhají zemím přitáhnout zahraniční investice, nebo zda jsou jim spíše na škodu (omezení suverenity¹⁹³, placení náhrad vysokých v poměru k veřejným financím rozvojových států atd.).

Montt cituje Andrewa Guzmana, který problematiku přibližuje k „věžňovu dilematu“ – dle jeho interpretace rozvojové země soupeří na mezinárodním poli o přímé zahraniční investice a následkem toho se vzdávají veškerého přínosu a výhod, kterých by bývalo bylo možné dosáhnout v rámci multilaterální dohody. Podle něj by tedy rozvojové země mohly získat více, pokud by se spojily a s investory jednaly kolektivně¹⁹⁴. Montt sám se přiklání k teorii BITs jako „virtuální sítě“ („virtual network“), neboť protože hlavní ustanovení BITs jsou formulována velice podobně, investoři i státy mohou profitovat z jediného relativně jednotného základu mezinárodního investičního práva.¹⁹⁵

Změřit efektivitu BITs přináší značné obtíže a empirických studií na toto téma neexistuje mnoho. Autoři jedné z respektovaných studií došli k závěru, že BITs svůj účel plní a rozvojové země, které podepsaly BITs s vyspělými zeměmi exportujícími kapitál získaly více přímých zahraničních investic, přičemž i BITs se státy, které na poli mezinárodních investic hrají menší roli, mají pozitivní účinek, neboť přispívají ke zvyšování důvěryhodnosti signatářského státu.¹⁹⁶

Na závěr je třeba říci, že BITs by neměly být považovány za jediný způsob, kterým státy mohou podpořit zahraniční investice. Např. Brazílie, považovaná za jednu z nejperspektivnějších ekonomik světa, není členem ICSID a přestože podepsala několik BITs, žádná z nich není účinná. Scotti píše, že Brazílie se stala lídrem regionu v atraktivitě pro zahraniční investory díky svému stabilizačnímu plánu (tzv. „Plan Real“), privatizačnímu programu a reformám federální ústavy v roce 1995, kterými byl zahraničním investicím přiznán národní režim zacházení a došlo k liberalizaci odvětví, do kterých byl dříve přístup zahraničního kapitálu omezen.¹⁹⁷

¹⁹³ Viz níže příklad plynových sporů vyplývajících z opatření proti ekonomické krizi v Argentině.

¹⁹⁴ V této souvislosti je vhodné zmínit neúspěšnou iniciativu mnohostranné dohody o investicích pod záštitou OECD.

¹⁹⁵ MONTT, S.: dílo citováno v pozn. č. 190, str. 83 - 123.

¹⁹⁶ NEUMAYER Eric, SPESS Laura. *Do Bilateral Investment Treaties increase foreign direct investment to developing countries?* Dostupný z WWW: <http://eprints.lse.ac.uk/627/>. Na str. 4 jsou zmíněny i jiné studie a jejich závěry.

¹⁹⁷ SCOTTI, L.B.: dílo citováno v pozn. č. 183, str. 6.

6.1.1 Česká republika

Ke konci roku 2011 byla Česká republika vázána 75 BITs¹⁹⁸. Tyto byly podepsány zčásti ČSFR (BIT s Belgicko-lucemburskou hospodářskou unií byla podepsána ČSSR) a zčásti již samostatnou Českou republikou. V posledních letech dochází k jejich renegociaci či přímo vypovídání a jejich počet spíše klesá (vypovězena byla např. BIT s Itálií či Dánskem), jednak kvůli doporučení EU, která usiluje o eliminaci BITs mezi členskými státy EU, a jednak kvůli špatným zkušenostem státu, kdy nebylo neobvyklé, že režimu ochrany zahraničních investic zneužívali i čeští investoři, kteří si v zemi s pro ně výhodnou BIT zřídili právnickou osobu.¹⁹⁹ Aktuálně se hovoří o vypovězení BIT s USA, jejíž renegociace selhala, přestože bude její režim platit i během deseti let následujících po výpovědi.²⁰⁰

České BITs se v oblasti rozhodčích doložek sporů mezi investorem a státem liší jak formou řešení sporů, tak způsobem vyjádření souhlasu s rozhodčím řízením. Co se týká formy řešení sporu, většina BITs preferuje přátelskou dohodu stran, a až pokud není-li jí možné v určité lhůtě dosáhnout, nastupují jiné formy řešení.

Z hlediska podpisu nejstarší dohody (např. BIT s Nizozemím) ustavují pravomoc ad hoc rozhodčího tribunálu řídicího se pravidly UNCITRAL. Nejčastější je pak varianta, která dává stranám možnost výběru mezi řízením před ad hoc rozhodčím tribunálem řídicím se pravidly UNCITRAL nebo řízením před ICSID (např. BITs s Peru nebo Egyptem aj.). Další variantou je rozhodčí doložka dávající stranám možnost volby mezi vnitrostátními obecnými soudy popř. správními orgány a mezinárodním rozhodčím řízením (před ICSID či dle pravidel UNCITRAL). Konečně nová podoba BIT s Čínou vyžaduje v omezené podobě vyčerpání vnitrostátních prostředků před předložením sporu mezinárodnímu rozhodčímu řízení.

Použijeme-li kritérium vyjádření souhlasu s rozhodčím řízením, můžeme rozlišit tři kategorie – doložky vyžadující dohodu stran ve sporu (např. BIT s Litvou vyžaduje dohodu ohledně formy rozhodčího řízení, BIT s Rumunskem v dřívější podobě vyžadovala dohodu stran o předložení sporu k ICSID), doložky s podmíněným souhlasem státu (např. BIT s Austrálií, kde je na žádost investora stát

¹⁹⁸ Informace Ministerstva financí ČR ke dni 21. 12. 2011. Dostupná z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ochrana_investic_53627.html.

¹⁹⁹ Informace pocházejí z článku dostupného na WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/duben-2011/mf-vypovidani-dohod-o-ochrane-investic/1001947/60304/>.

²⁰⁰ Informace pocházejí z článku dostupného na WWW: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/1980860/dohoda-mezi-cr-a-usa-o-ochrane-investic-ma-na-kahanku-kvuli-obavam-z-mezinarodnich-arbitrazi.html>.

povinen vydat souhlas s předložením sporu) a doložky s presumovaným souhlasem (nejčastěji, stát vydává jasný souhlas s řešením sporu prostřednictvím mezinárodní arbitráže).²⁰¹

6.1.2 Argentina

V současnosti je Argentina smluvní stranou více jak padesáti BITs²⁰², přičemž není náhodou, že většina z nich byla uzavřena během 90. let minulého století za vlády presidenta Menéma, v době, kdy země procházela ekonomickou transformací.

V ústavní rovině CNA ve svém článku 20 zaručuje rovné zacházení s místními a zahraničními investory, když stanoví, že „*Cizinci požívají na území státu všech občanských práv občana; mohou vykonávat své řemeslo, obchod a profesi; vlastnit majetek, nabývat a zcizovat ho; plavit se po řekách a u pobřeží; volně praktikovat svou víru; pořízovat závěť a vstupovat do manželství v souladu se zákony. Nejsou povinni přijmout občanství ani platit povinné mimořádné poplatky...*“²⁰³ a v článku 75 odst. 18 pak přiznává Kongresu pravomoc podporovat zahraniční investice do země. V zákoně 21.382 o zahraničních investicích²⁰⁴ je upraven jejich právní režim a v prvním článku je potvrzen výše uvedený ústavní princip.

Z pohledu doložek o řešení sporů mezi státem a investorem, uzavírala Argentina BITs ve dvou podobách. První, starší podoba, odrážející tradici Calvovy doktríny, obsahuje podmínku, podle které má investor povinnost nejprve spor předložit národním soudům a teprve, pokud národní soudy do 18 měsíců nevynesou rozsudek nebo návrh odmítnou, má možnost záležitost podstoupit mezinárodnímu rozhodčímu řízení. Tato úprava je obsažena např. v BITs se Španělskem, Rakouskem, Kanadou nebo Německem. Druhá, novější, podoba, uplatňovaná od uzavření BIT s Francií v červenci 1991, uplatňuje přístup *fork in the road issue*, kdy investor může využít mezinárodní arbitráž přímo.²⁰⁵ Tato úprava je obsažena v již výše zmíněné BIT s Francií, nebo např. s USA.

²⁰¹ ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů. Praha: Linde Praha, a.s. 2008. 2. vydání. 334 stran, str. 152-161.

²⁰² Zdroj: Organizace amerických států - http://www.sice.oas.org/ctyindex/ARG/ARGBITS_s.asp.

²⁰³ Vlastní překlad: “Los extranjeros gozan en el territorio de la Nación de todos los derechos civiles del ciudadano; pueden ejercer su industria, comercio y profesión; poseer bienes raíces, comprarlos y enajenarlos; navegar los ríos y costas; ejercer libremente su culto; testar y casarse conforme a las leyes. No están obligados a admitir la ciudadanía, ni a pagar contribuciones forzosas extraordinarias...”

²⁰⁴ Vlastní překlad: Ley de inversiones extranjeras.

²⁰⁵ SCOTTI, Luciana B.; FELDSTEIN de CÁRDENAS, Sara. Doctrina Completa: Inversiones extranjeras y arbitraje: alternativas y desafíos para la República Argentina. In *Revista de Derecho*. 24/2007, str. 4.

Mezi členskými zeměmi MERCOSURu nebyly BITs uzavírány, ale měly být nahrazeny Protokoly (viz výše).

6.2 Investiční spory

S trochou nadsázky lze říci, že bez zahraničních investic by nebylo globalizace a náš svět by byl velmi odlišný od toho, jak ho známe dnes. Ačkoli nedávné zpomalení světové ekonomiky způsobilo oproti vrcholu v roce 2007 pokles přímých zahraničních investic, očekává UNCTAD, že se jejich hladina vrátí k hodnotám z roku 2007 již v roce 2013.²⁰⁶ Investoři se přirozeně snaží svoje investice co nejlépe ochránit, ať už prostřednictvím přímých smluv s hostitelským státem nebo výběrem hostitelského státu s co nejpříznivější BIT.

V tomto kontextu je zásadní Washingtonská úmluva, uzavřená v roce 1965 v rámci Světové banky, kterou k dnešnímu dni ratifikovalo 147 států²⁰⁷. Na jejím základě vzniklo ICSID (Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů) s cílem podpořit soukromé zahraniční investice do rozvojových zemí. Tím, že spory budou svěřeny oficiálnímu a nezávislému orgánu, měly být překonány obavy investorů z rizika představovaného národními soudy a místními politickými tlaky. V prvních desetiletích své existence však ICSID nebyl příliš využíván (během prvních osmnácti let pouhých 18 případů)²⁰⁸ a první investiční spor z BIT byl před ICSID rozhodnut teprve v roce 1990.²⁰⁹ Dle dat k 30. červnu 2011 bylo ICSID od jeho založení předloženo celkem 351 případů, přitom za poslední rok jich bylo 32.²¹⁰

Většina BITs obsahuje úpravu, dle níž je dána přednost přátelskému urovnání sporu mezi investorem a hostitelským státem a v případě, kdy ji nemohou naleznout, dojde k řešení jejich sporu v rozhodčím řízení před ICSID nebo před rozhodčím soudem ad hoc řídicím se pravidly UNCITRAL.

Dle Kapitoly II Washingtonské úmluvy je třeba splnit tři podmínky, aby mohl být spor rozhodnut před ICSID: souhlas stran s předložením sporu ICSID, jedna ze

²⁰⁶ Zpráva UNCTAD 2011, str. X, citována v pozn. č. 187.

²⁰⁷ (A 157 států ji podepsalo) Informace dostupná z WWW: http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=ShowHome&pageName=MemberStates_Home.

²⁰⁸ PETER Wolfgang. Arbitration and Renegotiation of International Investment Agreements. Haag: Kluwer Law International, 1995. 2. vyd. 458 stran, str. 3.

²⁰⁹ BLACKABY N. a PARTASIDES C.: dílo citováno v pozn. č. 3, str. 468.

²¹⁰ Zdroj: Výroční zpráva ICSID, 2011. Dostupná z WWW: <http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=ICSIDPublicationsRH&actionVal=ViewAnnualReports#>.

stran musí být členským státem Washingtonské úmluvy a druhá strana musí být občanem jiného členského státu²¹¹, a za třetí musí jít o právní spor přímo vyplývající z investice.

Řízení před ICSID má některé zvláštnosti: předně, pokud se strany nedohodnou jinak, použije rozhodčí soud právo smluvního státu, který je stranou sporu a vhodné předpisy mezinárodního práva. Dále se připouští použití opravných prostředků proti vydanému rozhodčímu nálezu – výklad (vyskytne-li se mezi stranami spor o výklad nebo rozsah rozhodčího nálezu), přezkoumání (na základě zjištění nových skutečností zásadně ovlivňujících rozhodčí nález) a žádost o zrušení (na základě jednoho z pěti taxativně stanovených důvodů: rozhodčí soud nebyl řádně vytvořen, zjevně překročil svou pravomoc, ze strany člena Rozhodčího soudu se vyskytla korupce, byla závažně porušena procesní pravidla nebo pokud rozhodčí nález nebyl odůvodněn). O žádosti o zrušení rozhoduje ad hoc výbor, pro nějž platí zvláštní pravidla (čl. 52 Washingtonské úmluvy).

Ohledně vykonatelnosti nálezu ICSID čl. 54 odst. 1 Washingtonské úmluvy stanoví, že každý smluvní stát uzná rozhodčí nález vydaný v souladu s ní, jako závazný a bude na svém území vymáhat plnění peněžních závazků uložených v rozhodčím nálezu, jakoby to bylo konečné rozhodnutí soudu v tomto státu. V následujícím čl. 55 je ovšem stanoveno, že čl. 54 nebude vykládán jako vyloučení práva platného v kterémkoliv smluvním státě vztahujícího se k imunitě tohoto státu nebo jako vyloučení kteréhokoliv cizího státu z výkonu rozhodnutí. Moses toto ustanovení vyzdvihuje a doporučuje investorům zjistit si předem místní právní úpravu imunity státu. Poznává ovšem, že obecně státy většinou nálezy ICSID plní dobrovolně – pomáhá tomu skutečnost, že je provázán se Světovou bankou a stát by v případě nevykonání nálezu mohl mít potíže se získáváním půjček a úvěrů.²¹²

Dle výše uvedeného čl. 54 odst. 1 je také možné, aby v případě, kdy stát, který spor prohrál, se zdráhá plnit dobrovolně, se investor obrátil na soud jiného členského státu ICSID, ve kterém má onen stát majetek a žádal výkon rozhodnutí (zde se ovšem naráží na problematiku imunity států). Podle čl. 27 odst. 1 Washingtonské úmluvy je také možné v případě, že členský stát neplní rozhodnutí vydané ve sporu, aby

²¹¹ Ve smyslu čl. 25 odst. 2 písm. b) Washingtonské úmluvy, se vztahuje i na právnické osoby.

²¹² MOSES M. L.: dílo citováno v pozn. č. 7, str. 227.

domovský členský stát investora, mu poskytl diplomatickou ochranu a přivedl spor před Mezinárodní soudní dvůr v Haagu.²¹³

6.2.1 Česká republika

Dle zprávy UNCTAD z března 2011 je proti České republice vedeno osmnáct investičních sporů, což ji řadí na třetí místo celosvětového žebříčku.²¹⁴ Před ICSID byl přitom veden pouze jeden spor, který je již ukončen.²¹⁵ Toto je dle mého názoru způsobeno zčásti také tím, že velká část sporů pramení z BIT s Nizozemskem, která předvídá pouze rozhodčí řízení ad hoc (např. případy CME, Saluka Investments, Eastern Sugar a další).

Jedním z nejzajímavějších případů je učebnicový příklad *forum (treaty) shopping* ve sporu s CME týkajícím se úspěšné komerční televizní stanice Nova. V tomto sporu ohledně vysílací licence byly podány dvě žaloby – jedna společností CME Czech Republic B.V. podle nizozemské BIT a druhá americkým občanem, panem Lauderem, který držel kontrolní podíl na výše uvedené nizozemské společnosti, podle BIT s USA²¹⁶. U obou tribunálů žalující strany použily stejné argumenty, výsledek byl však diametrálně odlišný – zatímco ve sporu podle nizozemské BIT Česká republika vyhrála, spor dle BIT s USA o několik dní později prohrála. Na případy navíc nebyla aplikována překážka litispendence, resp. *res iudicata*, neboť rozhodčí soudy došly k závěru, že CME/Lauder jsou formálně odlišné osoby.²¹⁷

6.2.2 Argentina

K dnešnímu dni byla resp. je Argentina účastníkem dvaceti čtyř již vyřešených sporů a pětadvaceti nevyřešených sporů před ICSID²¹⁸ (zpráva UNCTAD z března 2011 hovoří celkově o 51 investičních sporech, což Argentinu staví do čela

²¹³ Více také viz níže kapitola (Ne)ústavnost BITs.

²¹⁴ Informace pochází ze zprávy Latest Development in Investor-State Dispute Settlement z března 2011, dostupná z WWW: <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=6205&lang=1>.

²¹⁵ Informace pochází z webových stránek ICSID: <http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&reqFrom=Main&actionVal=ViewAllCases>, ke dni 15. února 2012.

²¹⁶ Dle jejího čl. 1 odst. 1 písm. a) je za investici dle této BIT považována i investice na území jednoho státu nepřímo kontrolovaná státním příslušníkem druhého státu.

²¹⁷ REINISCH, August. *The Proliferation of International Dispute Settlement Mechanisms: The Threat of Fragmentation vs. the Promise of a More Effective System? Some Reflections From the Perspective of Investment Arbitration*. Str. 116-117. Dostupné z WWW: iis-db.stanford.edu/pubs/22660/Proliferation_of_DS_Mechanisms.pdf.

²¹⁸ Informace pochází z webových stránek ICSID, web citován v pozn. č. 215, ke dni 8. února 2012.

celosvětového žebříčku²¹⁹) přičemž nejhorší byla situace v letech bezprostředně navazujících na ekonomickou krizi začátku milénia.

Většina sporů má kořeny v zákoně 25.561 z roku 2002 o výjimečném stavu a reformě směnného režimu²²⁰, kterým byl skončen předešlý režim konvertibility²²¹ (čímž došlo k výraznému poklesu tržní hodnoty pesa), a který ve svém čl. 8 stanovil, že „*ve smlouvách uzavřených veřejnou správou podle veřejného práva, včetně smluv o dílo a o veřejných službách, jsou neúčinná ujednání o úpravě odměn v dolarech nebo jiných cizích devizách, indexační doložky založené na cenových indexech jiných zemí nebo jakýkoli jiný indexační mechanismus. Ceny a tarify vyplývající z těchto ustanovení jsou napříště stanoveny v pesos na základě směnného kurzu jedno peso = jeden americký dolar.*“ Zároveň mělo dojít k renegociaci těchto smluv.

V souladu s výše uvedeným většina sporů před ICSID proběhla se společnostmi podnikajícími v oblastech jako jsou telekomunikace, vodárenství nebo plynárenství atd.

V tomto kontextu je vhodné zmínit alespoň dvojici protichůdných rozhodnutí ICSID (na více bohužel rozsah této práce nestačí) ve věci *CMS vs. Argentina*²²² a *LG&E vs. Argentina*²²³, kde tribunál ICSID došel ke dvěma zcela odlišným závěrům ohledně otázky, zda stav v zemi v době ekonomické krize splňoval kritéria stavu nouze. Tribunály zjišťovaly, zda stav odpovídal definici stavu nouze dle čl. 25 Článků ILC o odpovědnosti států.²²⁴ Zatímco v případě CMS tribunál ICSID rozhodl, že situace v Argentině na přelomu tisíciletí intenzity stavu nouze nedosáhla, tak v případě LG&E bylo rozhodnuto, že byly ohroženy základní zájmy argentinského státu. V dalších dvou „plynových“ sporech, ve věci *Sempra* a *Enron* pak bylo na základě stejné BIT s USA dosaženo stejného rozhodnutí jako ve věci CMS.

6.2.2.1 (Ne)ústavnost BITs

V reakci na množství sporů a za účelem obrany Argentiny došlo k vzniku zajímavé obranné doktríny, kterou zformuloval tehdejší generální prokurátor, Horacio

²¹⁹ Informace pochází ze zprávy UNCTAD citované v pozn. č. 213.

²²⁰ Vlastní překlad: “Ley de Emergencia Publica y Reforma del Régimen Cambiario”.

²²¹ Podle nějž byl ustanoven směnný kurz 1 peso = 1 dolar.

²²² Spor mezi americkou společností CMS, která měla menšinový podíl na argentinském distributorovi plynu a Argentinou kvůli pesifikaci tarifů. Podle CMS toto představovalo vyvlastnění jimi vlastněných akcií, porušilo jejich právo na rovné, spravedlivé, nediskriminační a nesvévolné zacházení a porušení umbrella clause BIT uzavřené mezi Argentinou a USA.

²²³ V tomto sporu byla vůči Argentině vznesena identická obvinění, spor však narozdíl od *CMS v. Argentina* nebyl dodnes ukončen.

²²⁴ REINISCH, A.: dílo citováno v pozn. č. 217, str. 117.

Rosatti v roce 2003 ve svém článku v časopise *La Ley*²²⁵. Podle ní jsou BITs v rozporu s CNA, neboť porušují čl. 27 CNA, který stanoví, že „*Federální vláda má povinnost posilovat své mírové a obchodní vztahy se zahraničními mocnostmi prostřednictvím dohod, které jsou v souladu s principy veřejného práva obsaženými v této Ústavě.*“²²⁶. Mezi tyto principy řadí mj. reprezentativní, republikánskou a federální formu vlády, princip zákonnosti, rovnosti atd. BITs považuje za „hermetický mechanismus“, který znemožňuje argentinským soudům dohled nad ústavností a kritizuje nález ICSID ve věci *Maffezini proti Španělskému království*²²⁷, kvůli způsobu, jakým interpretuje doložku nejvyšších výhod a *de facto* tak rozšiřuje počet sporů, které nikdy nebudou předloženy národním soudům.

Mezinárodní smlouvy jsou v argentinské hierarchii právních pramenů řazeny pod CNA a Rosatti argumentuje, že sjednání příslušnosti ICSID v BITs je v rozporu s výše uvedeným čl. 20 CNA, neboť tím *de facto* dochází k diskriminaci argentinských občanů. Navíc dochází k interpretaci výše citovaného čl. 54 odst. 1 ve spojení s jeho odst. 3²²⁸ tak, že nálezy ICSID podléhají přezkumu národních soudů včetně splnění podmínky souladu s argentinským veřejným pořádkem a předchozími rozhodnutími soudů.²²⁹

Tato interpretace však není argentinskými odborníky všeobecně přijímána. Bianchi analyzuje americkou ústavu, která byla předlohou pro ústavu argentinskou a přístup tamní vlády a dochází k závěru, že není přesvědčen o neústavnosti BITs, neboť se domnívá, že takové řešení by bylo v argentinském právním systému cizí, nepřírozené a v neposlední řadě i pro zemi nevýhodné, neboť nepřispívá k atraktivitě země pro investory.²³⁰

²²⁵ ROSATTI, Horacio. Los Tratados bilaterales de inversión, el arbitraje internacional obligatorio y el sistema constitucional argentino. In *La Ley*. 198/2003, str. 1 a násl.

²²⁶ Vlastní překlad: “El Gobierno federal está obligado a afianzar sus relaciones de paz y comercio con las potencias extranjeras por medio de tratados que estén en conformidad con los principios de derecho público establecidos en esta Constitución”.

²²⁷ V tomto sporu tribunál ICSID umožnil na základě doložky nejvyšších výhod obsažené v BIT mezi Argentinou a Španělskem aplikovat na procedurální část sporu mezi argentinským občanem a Španělskem pro Maffeziniho výhodnější BIT uzavřenou mezi Chile a Španělskem. Tím se stírá rozdíl mezi dvěma typy BITs uzavíranými Argentinou (viz kapitola Bilaterální dohody o ochraně investic – Argentina).

²²⁸ Stanoví, že výkon rozhodčího nálezu se bude řídit zákony týkajícími se výkonu soudních rozhodnutí platných ve státě, na jehož území se takovýto výkon žádá.

²²⁹ Detailněji výše v kapitole Uznání a výkon rozhodčích nálezů. KASENETZ, Eric David. *Desperate Times Call for Desperate Measures: The Aftermath of Argentina's State of Necessity and the Current Fight in the ICSID*. Str. 740 – 746. Dostupný z WWW: docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/41-3/41-3-Kasenez.pdf

²³⁰ BIANCHI, A. B.: dílo citováno v pozn. č. 188, str. 12 – 14.

Prozatím Argentina zaujímá vyčkávací taktiku, své povinnosti dle nálezů ICSID neplní (popř. usiluje o zrušení nálezů ICSID) a tvrdí, že chyba není na její straně, ale na straně investorů, kteří by měli nálezy ICSID předložit jejím národním soudům. USA ale začínají ztrácet trpělivost, aktuálně vážně zvažují pozastavení Argentině udělených obchodních preferencí²³¹. Do budoucna nelze vyloučit ani vystoupení Argentiny ze skupiny ICSID – před ní tak učinila již politicky spřízněná Bolívie a Ekvádor a stejný krok ohlásila i Venezuela²³².

²³¹ Informace pochází z WWW: <http://www.lanacion.com.ar/1454107-eeuu-cerca-de-quitarse-beneficios-a-la-argentina>.

²³² Informace pochází z WWW: <http://www.economist.com/blogs/americasview/2012/01/venezuela-and-international-arbitration>.

7 Závěr

Právní úprava mezinárodního rozhodčího řízení v obou srovnávaných zemích vykazuje řadu shodných, podobných, ale i zcela odlišných prvků. Na mezinárodním poli ratifikovaly jak Česká republika, tak Argentina dvě pro tuto oblast klíčové mezinárodní dohody – Washingtonskou a Newyorskou úmluvu, kterou obě země přijaly s výhradou recipacity. Obě země jsou si podobné také v tom, že na začátku 90. let minulého století prošly změnou režimu spojenou s transformací ekonomiky a ve snaze přilákat zahraniční investory uzavíraly řadu BITs.

V rámci nadnárodních regionálních uskupení, jichž jsou členy, je situace značně odlišná, neboť EU a MERCOSUR se nacházejí v diametrálně odlišných vývojových fázích. Ačkoli se státy v rámci MERCOSURu snažily přijmout komplexní úpravu této problematiky, zdá se, že aktuálně, mnohdy i ve světle domácích ekonomických zájmů akterů, chybí politická vůle tuto spolupráci dále prohlubovat. Na poli EU se situace také nejeví jednoznačně – ačkoli nařízení Brusel I. vyjímá rozhodčí řízení ze své působnosti, recentní judikatura Soudního dvora EU naznačuje možnou budoucí větší ingerenci evropského práva do této oblasti. Ostatně tuto myšlenku podporuje i tzv. Heidelberská zpráva k aplikaci nařízení Brusel I., podle níž by výjimka měla být z nařízení vyjmuta. Smlouvou o fungování Evropské Unie ve znění po přijetí Lisabonské smlouvy (čl. 207) byla navíc do oblasti společné obchodní politiky a tím i do sféry výlučné kompetence Evropské komise zahrnuta i otázka přímých zahraničních investic.

Za zásadní považují otázku postavení mezinárodních smluv v rámci hierarchie právních pramenů zemí. V České republice mají mezinárodní smlouvy splňující požadavky čl. 10 Ústavy nadzákonný charakter, ovšem nejsou součástí ústavního pořádku. Podobně v Argentině mají mezinárodní smlouvy splňující požadavky dané CNA nadzákonný charakter, ovšem jsou podřízeny CNA.

Na úrovni národního zákonodárství je základní a podstatnou odlišností absence komplexní úpravy rozhodčího řízení v Argentině, jehož úprava je navíc svěřena jednotlivým provinciím a není řešena na federální úrovni.

Rozdílů mezi právními úpravami těchto dvou zemí je mnoho, pokusím se zmínit ty nejzásadnější. Zcela zásadní rozdíly existují v problematice formy rozhodčího řízení. Zatímco v České republice mohou být institucionální rozhodčí soudy zřízeny

pouze zákonem a v současnosti tak existují pouze tři, z nichž jen jeden má obecnou působnost, v Argentině není vznik stálé rozhodčí instituce zákony nijak omezen. Dále, narozdíl od českých právních předpisů, se setkáme v argentinském právu na mnoha místech s obligatorním rozhodčím řízením. A konečně, dle argentinského práva, v případě, že není aplikovatelná Dohoda MERCOSURu, pokud strany výslovně nestanoví, že se podřizují rozhodčímu řízení po právu, jedná se o řízení *amiable compositeurs*, proti jejichž rozhodnutí navíc není odvolání, což považuji za velice závažný důsledek, na který by si smluvní strany měly dávat pozor.

Důležitým rozdílem je také „dvoufázovost“ uzavírání rozhodčí smlouvy dle argentinského práva, kdy strany nejprve sjednají rozhodčí doložku, kterou dávají obecně najevo vůli podříditi se rozhodčímu řízení a následně rozhodčí závazek vztahující se ke konkrétnímu sporu. Tuto úpravu však považuji za značně problematickou, neboť v praxi může být pro jednu ze stran složité přimět druhou stranu k uzavření závazku.

Odlišně je upravena také problematika rozhodců – argentinský trestní zákoník, což je poněkud neobvyklé, obsahuje skutkovou podstatu zakládající trestní odpovědnost rozhodců a také úprava odvolání rozhodce z důvodu podjatosti se liší, zatímco v Česku je poměrně obecná, argentinská úprava obsahuje detailní taxativní výčet.

Rozdílná je také koncepce opravných prostředků – zatímco dle české právní úpravy mohou strany sjednat přezkoumatelnost rozhodčího nálezu před jinými rozhodci, dle argentinské úpravy se přezkoumatelnost presumuje, strany ji naopak musí předem smluvně omezit (některých opravných prostředků se ze zákona vzdát nelze) a přezkum probíhá před obecnými soudy. Možnost stran tak učinit ale byla zpochybněna excesivním rozhodnutím CSJN ve věci *Cartellone*.

Konečně v oblasti výkonu cizího rozhodčího nálezu je v Argentině narozdíl od České republiky vyžadováno, při absenci mezinárodní smlouvy, provedení *exequatur*.

V oblasti mezinárodní investiční arbitráže lze říci, že Argentina se stala obětí ekonomické, politické, de facto celospolečenské krize, kterou prožila na přelomu tisíciletí a nyní se snaží najít právní cesty, které jí mohou pomoci najít to nejméně špatné východisko, i za cenu oslabení svého renomé na mezinárodním poli práva a investic. Česká republika naopak svým povinnostem vzniklým z mezinárodních investičních sporů vždy dostála. Osobně se domnívám, že aktuální tendence vypovídání BITs je správná, neboť naše země je členem organizací jako je EU nebo

OECD aj. a za posledních více jak dvacet let dokázala, že je spolehlivým partnerem. Prohrané investiční spory, kterým se dostalo značné negativní mediální pozornosti jsou však, dle mého názoru, jednou z příčin negativního vnímání „arbitráže“ u laické veřejnosti.

Novelizaci zákona o rozhodčím řízení považuji za velice pozitivní krok dopředu, kdy na jedné straně byla poskytnuta větší ochrana slabší straně tj. spotřebitelům a právní úprava tak byla sladěna s požadavky evropského práva a na druhé straně byl posílen princip autonomie smluvních stran, který byl některými judikáty Nejvyššího soudu ohrožen, a vyjasněny tak byly některé sporné otázky.

Zákon o rozhodčím řízení v novelizované podobě se blíže dotýká problematiky tzv. arbitrážních center, časem se ukáže zda je tato úprava dostatečná, a zda de lege ferenda nebude třeba ji prohloubit.

Ve světle výše uvedeného by Argentina dle mého názoru měla oživit staré projekty na vytvoření celonárodního zákona o rozhodčím řízení, který by obsahoval i komplexní úpravu rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem, a to nejlépe podle Vzorového zákona UNCITRAL, jímž se inspirovaly i mnohé další latinskoamerické země.

8 Seznam použitých zkratek

ADR	Alternativní způsoby řešení sporů (Alternative Dispute Resolution)
Argentina	Republika Argentina
BITs	Dohody o ochraně investic (Bilateral Investment Treaties)
CC	Ley 340, Código Civil
CNA	Constitución de la Nación Argentina
CPCCN	Ley 17.454, Código Procesal Civil y Comercial de la Nación
CSJN	Corte Suprema de Justicia de la Nación
Dohoda MERCOSURu	Dohoda MERCOSURu o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení
Evropská úmluva	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži
Exekuční řád	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
ICSID	Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů (International Centre for Settlement of Investment Disputes)
Newyorská úmluva	Newyorská úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů z roku 1958
Novela	Novela ZRŘ provedená zákonem č. 19/2012 Sb.
NS	Nejvyšší soud České republiky
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
PB	Protokol z Brasílie
POP	Protokol z Ouro Preto
Pravidla UNCITRAL	Pravidla UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení ad hoc

Řím I.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Římská úmluva	Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980
SA	Smlouva z Asunciónu
ÚS	Ústavní soud České republiky
Vzorový zákon	Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži
Washingtonská úmluva	Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965
ZHK	Zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

9 Seznam použité literatury a pramenů

Monografie a sborníky

BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Římská úmluva a Nařízení Řím I. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

BĚLOHLÁVEK A. J., Rozhodnutí ESD ve věci West Tankers a jeho (poněkud) skryté souvislosti v kontextu aktuálního vývoje evropského civilního procesu, aneb frontální útok komunitárních struktur na rozhodčí řízení a New Yorkskou úmluvu. In: Dny práva – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009.

BLACKABY Nigel, PARTASDES Constantine a kol. Redfern and Hunter on International Arbitration. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009.

FENOCHIETTO, Carlos Eduardo. Código Procesal Civil y Comercial de la Provincia de Buenos Aires Comentado, Anotado y Concordado Legislación Complementaria. 7. vydání. Buenos Aires: Editorial Astrea de Alfredo y Ricardo Depalma, 2003.

KLEIN Bohuslav, DOLEČEK Martin. Rozhodčí řízení. 1. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007.

LISSE Luděk. Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011.

MONTT, Santiago. State Liability in Investment Treaty Arbitration. 1. vydání. Oxford: Hart Publishing, 2009.

MOSES, Margaret L. The Principles and Practice of International Commercial Arbitration. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008.

PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008.

PETER Wolfgang. Arbitration and Renegotiation of International Investment Agreements. 2. vydání. Haag: Kluwer Law International, 1995.

RABAN, Přemysl. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004.

RIVERA, Julio Cesar. Arbitraje comercial: internacional y doméstico. 1. vydání. Buenos Aires : Lexis Nexis Argentina, 2007.

ROZEHNALOVÁ Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008.

RŮŽIČKA, Květoslav. Mezinárodní obchodní arbitráž. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997.

RŮŽIČKA, Květoslav. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a agrární komoře ČR. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005.

SCHELLE Karel, SCHELLEOVÁ Ilona. Vývoj organizace soudnictví v letech 1945-1989. In: Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2004.

ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008.

Články v odborných publikacích

BĚLOHLÁVEK, A. J. Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci. In Bulletin advokacie, 6/2008.

BIANCHI, Alberto B. El estado nacional ante el arbitraje. In La Ley 2005 – B, 1405.

CAIVANO, ROQUE J. El Compromiso Arbitral: una institución inconveniente. In La Ley 1997-F, 1177.

CAIVANO, Roque J., Argentina necesita mejorar su legislación sobre arbitraje. In La Ley, 1994-A, 994.

FERNANDEZ, Raymundo L., GÓMEZ LEO, Osvaldo R. Jurisdicción Arbitral. El arbitraje en el Código de Comercio. In La Ley 1981-D, 1308.

GEDWILLO, Irina Natacha. Ejecución de laudos arbitrales internacionales en materia comercial. In La Ley 31/07/2008, 1-La Ley 2008-D, 1221.

GREGORINI CLUSELLAS, Eduardo L., El arbitraje y la responsabilidad de los árbitros. In La Ley 16/10/2008, 1-La Ley 2008-F, 816.

CHÝLE Josef, LORENZOVÁ Andrea. Odpovědnost rozhodce za škodu. In Právní rádce, 1/2008.

KOCINA, Jan. Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení. In Právní rozhledy, 15/2008.

MUÑIZ, Carlos M. La doctrina Drago. In Anticipo de Anales. Buenos Aires: Academia Nacional de Derecho y Ciencias Sociales de Buenos Aires, 40/2003.

RABAN, Přemysl. K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. In Bulletin advokacie, 1/2003.

ROSATTI, Horacio. Los Tratados bilaterales de inversión, el arbitraje internacional obligatorio y el sistema constitucional argentino. In La Ley 2003-F, 1283.

SCOTTI, Luciana B. Doctrina Completa: Inversiones Extranjeras e integración regional: El caso del MERCOSUR. In elDial.com – DC709.

SCOTTI, Luciana B.; FELDSTEIN de CÁRDENAS, Sara. Doctrina Completa: Inversiones extranjeras y arbitraje: alternativas y desafíos para la República Argentina. In Revista de Derecho, 24/2007.

VERVAELE, John. A.E. El Mercosur y la integración regional en Sudamérica. In Revista de Derecho Internacional y del Mercosur, 4/2005.

VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý rozhočí proces? In Právní rozhledy, 1/2012.

Články v elektronické podobě

CAIVANO, Roque J., La obsolencia de la legislación argentina sobre arbitraje es cada vez más importante. Dostupný z WWW: http://www.colabogados.org.ar/larevista/articulo.php?id=110***amp***pag=63***amp***pag=67

KASENETZ, Eric David. Desperate Times Call for Desperate Measures: The Aftermath of Argentina's State of Necessity and the Current Fight in the ICSID. Dostupný z WWW: docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/41-3/41-3-Kasenez.pdf

LISSE, Luděk. Ještě jednou k postavení stálých rozhodčích soudů v České republice. Dostupný z WWW: <http://www.elaw.cz/cs/ostatni/211-jeste-jednou-k-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu-v-ceske-republice.html>

NEUMAYER Eric, SPESS Laura. Do Bilateral Investment Treaties increase foreign direct investment to developing countries? Dostupný z WWW: <http://eprints.lse.ac.uk/627/>

REINISCH, August. The Proliferation of International Dispute Settlement Mechanisms: The Threat of Fragmentation vs. the Promise of a More Effective System? Some Reflections From the Perspective of Investment Arbitration. Dostupný z WWW: iis-db.stanford.edu/pubs/22660/Proliferation_of_DS_Mechanisms.pdf

RIVERA, Julio César. Arbitraje Comercial Internacional: la cuestión de la ley aplicable al fondo del asunto. Dostupný z WWW:

<http://www.rivera.com.ar/es/publicaciones/articulos-destacados/>

RIVERA, Julio César. El Arbitraje en Argentina. Dostupný z WWW:

<http://www.rivera.com.ar/es/publicaciones/articulos-destacados/>

TAMBURINI, Francesco. Historia y destino de la “doctrina Calvo”: ¿Actualidad u obsolencia del pensamiento de Carlos Calvo? Dostupný z WWW:

http://www.scielo.cl/scielo.php?pid=s0716-54552002002400005&script=sci_arttext

VRCHA, Pavel. Velký senát Nejvyššího soudu ČR sjednotil rozhodovací praxi týkající se (ne)platnosti rozhodčích smluv. Dostupný z WWW:

<http://vrcha.webnode.cz/news/velky-senat-nejvyssiho-soudu-cr-sjednotil-rozhodovaci-praxi-tykajici-se-ne-platnosti-rozhodcich-smluv/>

Internetové zdroje

<http://www.mpo.cz/dokument101785.html>

<http://www.newyorkconvention.org/new-york-convention-countries>

<http://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu>

<http://www.soud.cz/ke-stazeni>

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>

<http://www.csjn.gov.ar/microfichas/jsp/consultaTomosFallos.jsp>

http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=655&site=1&channel=secretaria&seccion=2

<http://www.lavoz.com.ar/noticias/politica/argentina-y-brasil-acuerdan-nuevo-regimen-automotriz-para-2013>

http://www.mercosur.int/innovaportal/v/3750/1/secretaria/tratados_protocolos_y_acuerdos_depositados_en_paraguay

http://www.sice.oas.org/ctyindex/ARG/ARGBITs_s.asp

<http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&reqFrom=Main&actionVal=ViewAllCases>

<http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=6205&lang=1>

<http://www.iccwbo.org/court/arbitration/id4199/index.html>

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/2010Arbitration_rules.html

http://www.unctad.org/en/docs/wir2011_embargoed_en.pdf

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ochrana_investic_53627.html

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/duben-2011/mf-vypovidani-dohod-o-ochrane-investic/1001947/60304/>

<http://www.patria.cz/zpravodajstvi/1980860/dohoda-mezi-cr-a-usa-o-ochrane-investic-ma-na-kahanku-kvuli-obavam-z-mezinarodnich-arbitrazi.html>

http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal>ShowHome&pageName=MemberStates_Home

<http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=ICSIDPublicationsRH&actionVal=ViewAnnualReports#>

<http://www.lanacion.com.ar/1454107-eeuu-cerca-de-quitarle-beneficios-a-la-argentina>

<http://www.economist.com/blogs/americasview/2012/01/venezuela-and-international-arbitration>

10 Abstrakt

Záměrem mé diplomové práce je popsat právní úpravu mezinárodního rozhodčího řízení v České republice a Argentině, najít rozdíly mezi nimi a vyvodit z obojího náležité závěry.

Práce začíná úvodem, ve kterém vysvětluji důvody, proč jsem si zvolila toto téma, použité postupy a výstup, kterého chci dosáhnout. Další text práce je rozdělen na šest kapitol.

První kapitola poskytuje čtenáři obecný přehled základů rozhodčího řízení. Kapitola začíná pokusem o definici rozhodčího řízení zmíněním jeho dlouhé historie a následným zařazením do (nebo mimo) systematiky alternativního řešení sporů. Následně jsou vysvětleny čtyři základní teoretické koncepce rozhodčího řízení, které jsou zásadní pro pochopení rozhodčího řízení. Poslední část této kapitoly obsahuje výhody a nevýhody rozhodčího řízení, čímž je vyvětlena oblíbenost (mezinárodního) rozhodčího řízení.

Následující kapitola se věnuje právní úpravě rozhodčího řízení v České republice. Začíná krátkým přehledem vývoje rozhodčího řízení během české historie a posléze je rozdělena na podkapitoly týkající se specifických prvků mezinárodního rozhodčího řízení podle českého práva – právní prameny, mezinárodní prvek, rozhodčí smlouva, druhy rozhodčího řízení, arbitrabilita, rozhodci, rozhodčí řízení, rozhodčí nález a uznání a výkon rozhodčích nálezů. V rámci textu jsou zmiňována zajímavá a relevantní rozhodnutí českých a mezinárodních soudů a také úprava v rámci evropského práva a mezinárodních smluv. Následující kapitola o právní úpravě v Argentině odráží strukturu předchozí kapitoly a pracuje s rozhodnutími argentinských soudů a relevantními regionálními a mezinárodními smlouvami.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na mezinárodní právní úpravu. První podkapitola vyjmenovává některé z nejznámějších a nejtablovanějších zahraničních stálých rozhodčích institucí. Druhá podkapitola je pak zcela zaměřena na vývoj v rámci MERCOSURu, politicko-ekonomické organizace, jejímž je Argentina členským státem, a popisuje metody řešení sporů mezi členskými státy, členskými státy a osobami soukromého práva, ochranu investic a spolupráci v procesních otázkách.

Předposlední kapitola je věnována ochraně investic, což je vysoce relevantní téma v obou zemích a nabízí úvod do problematiky dvoustranných smluv o ochraně

investic obecně, a dále v České republice a Argentině včetně pohledu na spory z investic v obou zemích, které jsou ilustrovány na konkrétních příkladech.

Poslední závěrečná kapitola obsahuje porovnání právní úpravy mezinárodního rozhodčího řízení v těchto zemích a nabízí návrhy de lege ferenda tam, kde autorka považuje za vhodnou změnu stávající právní úpravy.

11 Abstract

Legal Regulation of International Arbitration Procedure in the Czech Republic and Argentina

The purpose of my thesis is to describe the legal regulations of international arbitration in the Czech Republic and Argentina, find the differences between them and draw appropriate conclusions.

The thesis begins with an introduction, where I outline the reasons why I chose this topic, the method used and the outcome that I plan to reach. Following the introduction, the thesis is divided into six chapters.

The first chapter provides the reader with a general overview of basic concepts of arbitration. The chapter begins with an attempt to define what arbitration is by putting it in a historical context and then placing it within (or beyond) the scope of alternative dispute resolution. Next, the four main theoretical concepts, which are crucial for the understanding of arbitration, are outlined. The last part of the chapter contains the advantages and disadvantages of arbitration, which explain the popularity of (international) arbitration.

The next chapter deals with the legal regulation of international arbitration in the Czech Republic. It opens with a brief description of development of arbitration throughout Czech history and then is divided into sub-chapters dealing with specific elements of international arbitration under Czech law – legal sources, international element, arbitration agreement, types of arbitration, arbitrability, arbitrators, arbitration proceeding, arbitral award and recognition and enforcement of arbitral awards. Throughout the text, reference is made to relevant and interesting jurisprudence of both Czech and international courts, European law and international agreements. The following chapter on legal regulation in Argentina mirrors the structure of the preceding chapter and includes references to Argentine jurisprudence and relevant regional and international agreements.

The fourth chapter focuses on international legal regulations. The first sub-chapter enumerates some of the most well-known and well-established foreign arbitration courts. The second one is focused solely on the development within MERCOSUR, the economic and political union that Argentina is a part of, describing

dispute resolution between member states, member states and private persons, protection of investments and cooperation in procedural matters.

The pen-ultimate chapter is dedicated to investment protection, a very relevant topic in both countries and offers an introduction to bilateral investment treaties in general, then specifically with regard to the Czech Republic and Argentina and the investment disputes that have ensued, providing examples for both countries.

The final concluding chapter includes a comparison of the countries' respective legal regulations of international arbitration and offers suggestions *de lege ferenda*, where the author thinks exists a need to amend the law.

12 Klíčová slova – Keywords

Klíčová slova: mezinárodní rozhodčí řízení, Česká republika, Argentina.

Keywords: international arbitration, Czech Republic, Argentina.